

CONSILIUL LOCAL Răzeni
Primăria comunei Răzeni

PROIECT SPRE CONSULTĂRI PUBLICE

Strategia de Dezvoltare Comunitară
a comunei Răzeni
pentru anii 2020-2025

Realizarea acestui document a fost posibilă datorită suportului generos din partea poporului American prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Conținutul acestui material ține de responsabilitatea Grupului de Lucru pentru Planificare Strategică creat prin Dispoziția primarului nr. 11 din 20 ianuarie 2020 și nu reflectă în mod necesar viziunea USAID sau a Guvernului Statelor Unite.

Cuprins

Lista de figuri.....	5
Lista de tabele	5
1. Introducere și rezumat executiv	6
1.1. Fișa de rezumat PSM.....	6
1.2. Contextul național și regional	6
1.3. Comisia și echipele PSM.....	7
1.4. Aprobarea consiliului local.....	8
2. Introducere în planificarea strategică	9
2.1. Dezvoltarea metodologiei de pregătire a planului strategic	9
2.2. Cadrul juridic și instituțional privind dezvoltarea comunitară	9
2.3. Informații generale despre comunitate	9
3. Profilul și analiza comunității	11
3.1. Caracteristici geografice și de mediu	11
3.1.1. <i>Caracteristici fizico-geografice</i>	11
3.1.2. <i>Planificare spațială</i>	12
3.1.3. <i>Resurse naturale</i>	13
3.1.4. <i>Factorii de poluare a mediului</i>	15
3.2. Demografie.....	16
3.2.1. <i>Potențialul uman</i>	16
3.2.2. <i>Forța de Muncă</i>	18
3.3. Servicii Sociale.....	19
3.3.1. <i>Caracteristicile grupurilor vulnerabile</i>	19
3.3.2. <i>Servicii Sociale</i>	21
3.4. Economia	28
3.4.1. <i>Structura de afaceri a economiei locale și a domeniului de afaceri</i>	28
3.4.2. <i>Sectorul Agriculturii</i>	28
3.4.3. <i>Industria</i>	29
3.4.4. <i>Comerțul și serviciile</i>	29
3.4.5. <i>Principali agenți economici</i>	29
3.5. Infrastructura	31
3.5.1. <i>Infrastructura Utilităților Publice</i>	31
3.5.2. <i>Fondul locativ</i>	32
3.6. Buna guvernare și management	34
3.6.1. <i>Gestionarea administrativă</i>	34
3.6.2. <i>Bugetul Local</i>	36
3.6.3. <i>Societatea civilă</i>	39
3.7. Analiza SWOT	41
4. Strategia de dezvoltare socio-economică	43
4.1. Viziunea comunității	43
4.2. Cadrul și direcțiile strategice	43
4.3. Planul de Acțiuni	44
1.1. Planul și cadrul de monitorizare și evaluare	58
1.1.1. <i>Etape de implementare</i>	58
1.1.2. <i>Monitorizarea strategiei</i>	58
1.1.3. <i>Riscuri și Impedimente de Implementare</i>	60

Anexe	61
Anexa 1. Sesiunea de prioritizare a proiectelor eligibile finanțării din partea programului CM	61
Anexa 2. Fișe de proiecte	62

Lista de figuri

Figura 1. Structura fondului locativ com. Răzeni	13
Figura 2. Structura populației pe vârste, 2019 (Sursa: Ministerul Finanțelor)	16
Figura 3. Populația, Natalitatea și Mortalitatea, persoane la începutul anului	17
Figura 4. Numărul șomerilor înregistrați	18
Figura 5. Fondul funciar, ha	28
Figura 6. Gradul de echipare a fondului locativ cu utilități publice, 2019	32
Figura 7. Cheltuieli planificate, 2020	38
Figura 8. Date statistice privind numărul de crime înregistrate pe teritoriul localității ..	40
Figura 9. Structura cadrului instituțional de monitorizare și implementare a SDC	59

Lista de tabele

Tabelul 1. Componenta grupului pentru planificare strategică	7
Tabelul 2. Indicatori socio-economici	10
Tabelul 3. Informații generale	11
Tabelul 4. Bazine acvatice	14
Tabelul 5. Structura fondului funciar al com. Răzeni (ha), 2020	14
Tabelul 6. Populația după caracteristici sociale (la început de an 2020)	16
Tabelul 7. Populația ocupată, la începutul anului, persoane	18
Tabelul 8. Migrația forței de muncă	19
Tabelul 9. Persoane din categorii social-vulnerabile (la început de an 2020)	20
Tabelul 10. Accesul persoanelor cu dizabilități la următoarele instituții:	20
Tabelul 11. Instituții preșcolare	21
Tabelul 12. Instituțiile de învățământ	23
Tabelul 13. Activități extrașcolare	24
Tabelul 14. Instituțiile de cultură din comună	24
Tabelul 15. Domeniile de activitate a întreprinderilor	29
Tabelul 16. Agenți economici din localitate	30
Tabelul 17. ÎM "Apă-Canal Răzeni"	30
Tabelul 18. Dinamica asigurării localității cu servicii edilitare	32
Tabelul 19. Consiliul local, după sexe, vârste și vechime	34
Tabelul 20. Serviciile publice și atribuțiile lor	35
Tabelul 21. Aparatul primăriei, după sexe, vârste și vechime	36
Tabelul 22. Structura și evoluția veniturilor bugetare 2017-2020, mii lei	37
Tabelul 23. Structura și evoluția cheltuielilor bugetare conform clasificății funcționale 2017-2019, mii lei	37
Tabelul 24. Lista proiectelor implementate la nivel local	39
Tabelul 25. Sectorul asociativ (ONG-urile locale)	39
Tabelul 26. Riscuri și impedimente de implementare	60

1. Introducere și rezumat executiv

1.1. Fișa de rezumat PSM

Acest document reprezintă Strategia de Dezvoltare Comunitară (în continuare SDC) a com. Răzeni pentru perioada anilor 2020 - 2025. Aceasta a fost elaborată cu suportul Grupului de Lucru pentru Planificare Strategică (în continuare GLPS) constituit prin Dispoziția primarului com. Răzeni nr. 11 din 20 ianuarie 2020, cu asistența tehnică și metodologică din partea consultanților Institutului de Dezvoltare Urbană, în cadrul Programului Comunitatea Mea implementat de IREX și finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Conținutul acestui material ține de responsabilitatea GLPS și nu reflectă în mod necesar viziunea USAID sau a Guvernului Statelor Unite.

Strategia a urmărit elaborarea viziunii, obiectivelor strategice și planului de acțiuni pentru perioada 2020 – 2025, precum și dezvoltarea unui portofoliu de proiecte. Strategia pune în valoare punctele forte ale comunei și se bazează pe potențialul socio-uman, dezvoltarea economiei locale, serviciilor publice, instituțiilor infrastructurii sociale și de afaceri precum și pe capacitatea autorităților publice locale și structurilor societății civile privind asumarea responsabilității pentru procesul de dezvoltare locală.

Principiile care stau la baza elaborării documentului sunt: (i) promovarea unei guvernări locale eficiente și responsabile; (ii) promovarea unui proces decizional participativ și (iii) promovarea principiilor dezvoltării durabile la nivel local.

Principalele obiective urmărite de SDC a com. Răzeni sunt: (i) determinarea viziunii și direcțiilor strategice de dezvoltare, dinamica și profunzimea dezvoltării propuse; (ii) eficientizarea activității autorităților publice locale în gestionarea comunei; (iii) utilizarea eficientă a resurselor financiare; (iv) promovarea comunei (aspecte unice, irepetabile, competitive); și (v) atragerea surselor externe de finanțare (buget de stat, investiții străine, donații, granturi) pentru a implementa proiectele investiționale planificate.

Beneficiari ai Strategiei sunt locuitorii com. Răzeni, autoritățile administrației publice locale, structurile societății civile, instituțiile educaționale, sectorul privat, tinerii, precum și toate persoanele interesate în dezvoltarea durabilă locală.

SDC a com. Răzeni pentru anii 2020 – 2025 este structurată pe cinci compartimente și include: (i) profilul comunității (inclusiv analiza SWOT); (ii) cadrul general al strategiei (viziunea, misiunea, valorile și direcțiile de dezvoltare); (iii) etapele de implementare și monitorizarea implementării strategiei; (iv) planul de acțiuni; (v) portofoliul de proiecte prioritare.

Planul de acțiuni pentru anii 2020 – 2025 cuprinde totalitatea acțiunilor/măsurilor orientate spre atingerea obiectivelor strategice, cu indicarea: costului estimativ, perioadei de implementare, responsabililor pentru realizarea acțiunilor, potențialelor surse de finanțare, precum și a indicatorilor de monitorizare și a rezultatelor așteptate după implementarea fiecărei acțiuni/măsuri.

1.2. Contextul național și regional

Cadrul general al Strategiei este un document complex, elaborat printr-un larg parteneriat, care are la bază documentele de programare regională (Strategia de Dezvoltare Regională Centru 2016-2020, Planul Operațional Regional 2017-2020 și strategii de dezvoltare sectoriale) și națională (Strategia națională de dezvoltare "Moldova 2020", strategii sectoriale de dezvoltare).

1.3. Comisia și echipele PSM

Prezentul document reprezintă Strategia de Dezvoltare Comunitară (SDC) a com. Răzeni pentru anii 2020-2025, elaborată într-un mod participativ, conform "Manualului de utilizare Ateliere de planificare strategică în Moldova" elaborat de programul USAID / Comunitatea Mea (CM) Moldova.

Strategia de Dezvoltare Comunitară reprezintă un document de politică publică, care va ghida acțiunile Administrației Publice Locale, în următorii 5 ani, în vederea asigurării unui proces continuu și coerent de dezvoltare a localității.

Pentru elaborarea strategiei a fost creat un grup de lucru, componența căruia a fost aprobată prin Dispoziția primarului nr.11 din 20.01.2020, după cum urmează:

Tabelul 1. Componența grupului pentru planificare strategică

#	Numele, prenumele	Locul de muncă	Funcția
1.	Vacula Marina	IET nr. 3 Mileștii Noi Buburuza	Director
2.	Cuzmin Andrei	Antreprenor	
3.	Bivol Iulia	IET nr. 1 Ghiocel	Director
4.	Garam Vladimir	Primăria Răzeni	Contabil
5.	Titica Angela	Consilier local	
6.	Crețu Ion	Primăria Răzeni	Primar
7.	Gurău Eugeniu	Primăria Răzeni	Vice primar
8.	Munteanu Serghei	Primăria Răzeni	secretar-interimar
9.	Titica Tatiana	Primăria Răzeni	contabil-șef
10.	Petcu Nadeida	Casa de cultură	Director
11.	Jalbă Maria	IET nr. 1 Alunelul	Director
12.	Bujenita Beatrice	Liceul teoretic Răzeni	Profesoară
13.	Bivol Svetlana	Biblioteca publică "Elena Alistar"	Director
14.	Beregoi Vasile	Director Tehnic Drumuri Ialoveni	Consilier
15.	Bivol Ala	Liceul teoretic "Ion Pelivan"	Director adjunct, consilier
16.	Jalbă Rodica	Centrul de sănătate publică Răzeni	Medic -șef
17.	Botnaru Veronica	Consilier local	
18.	Titica Grigore	Pensionar	
19.	Munteanu Gheorghe	Consiliul local de tineret	
20.	Damaschin Dan	Consiliul local de tineret	
21.	Beregoi Valeriu	Consilier local	
22.	Cotorobai Nicolai	Antreprenor	
23.	Roșca Feodora	Antreprenor	
24.	Jalbă Mihail	Consilier local	
25.	Luchian Nina	Centrul comunitar pentru copii "BNA Humanitas"	Profesor
26.	Melenteanu Veronica	AO "Eco Răzeni"	Manageră, Programul Antreprenoriat social
27.	Borta Nina	Pensionar	
28.	Cretu Diana	Consiliul local de tineret	
29.	Mindrescu Irina	AO "Eco Răzeni"	Șefă, Serviciul Dezvoltare personală și consiliere vocațională
30.	Spinenco Galina	AO "Eco Răzeni"	Manageră, Programul Incluziune

#	Numele, prenumele	Locul de muncă	Funcția
31.	Șapco Vladimir	Primăria Răzeni	Specialist tineret și sport

1.4. Aprobarea consiliului local

Strategia a fost aprobată prin Decizia Consiliului local nr. _____ din _____ 2020.

2. Introducere în planificarea strategică

2.1. Dezvoltarea metodologiei de pregătire a planului strategic

Principiile care au stat la baza elaborării documentului sunt: (i) promovarea unei guvernări locale eficiente și responsabile; (ii) promovarea unui proces decizional participativ și (iii) promovarea principiilor dezvoltării durabile la nivel local.

În cadrul elaborării Profilul dezvoltării socio-economice au fost realizate următoarele activități: (i) colectarea datelor statistice privind dezvoltarea economică și socială, starea mediului ambiant și analiza lor, desfășurarea a trei ateliere de lucru cu participarea grupului local de planificare strategică și a partenerilor sociali, privind (ii) elaborarea Analizei SWOT și elaborarea recomandărilor, (iii) elaborarea și stabilirea planului de acțiuni pe sectoare.

Prin conținutul său Strategia urmărește stabilirea viziunii, obiectivelor strategice și a Planului de acțiuni pentru perioada 2020 - 2025. Strategia pune în valoare punctele forte ale comunei și se bazează pe potențialul socio-uman, dezvoltarea economiei locale, a resurselor naturale, serviciilor publice, instituțiilor infrastructurii sociale și de afaceri precum și pe capacitatea autorităților publice locale și structurilor societății civile privind asumarea responsabilității pentru procesul de dezvoltare locală.

Strategia 2020 – 2025 este structurată pe patru compartimente și include: (i) Viziunea de dezvoltare; (ii) Planul strategic de acțiuni (iii) Implementarea și monitorizarea implementării strategiei; (iv) Fișe prioritare de proiecte.

Planul strategic de acțiuni 2020 – 2025 cuprinde totalitatea acțiunilor orientate spre atingerea obiectivelor specifice, necesarul de resurse, perioada de implementare, responsabilii de îndeplinirea acțiunilor, sursele de finanțare, precum și efectele scontate în urma implementării fiecărei acțiuni.

2.2. Cadrul juridic și instituțional privind dezvoltarea comunitară

Strategia de dezvoltare a comunei Răzeni pentru perioada 2020 - 2025 reprezintă un document complex elaborat cu implicarea grupurilor de cetățeni pentru o reprezentare inclusivă a opiniilor și ideilor în beneficiul întregii comunități. Destinatarii lucrării sunt locuitorii comunei Răzeni, autoritățile administrației publice locale, structurile societății civile, instituțiile educaționale, sectorul privat, tinerii, inclusiv persoane cu dizabilități, precum și persoanele interesate în dezvoltarea durabilă locală.

Elaborarea Strategiei de dezvoltare a comunei Răzeni pentru perioada 2020-2025 a fost realizată în coordonarea Grupului de lucru organizat la nivelul primăriei Răzeni în etapa de demarare a proiectului cu implicarea membrilor comunității (Dispoziția nr. 11 din 20.01.2020), completarea de chestionare, workshop-uri, audiere publică și dezbateri în Consiliul local. Documentul de politici a fost realizat cu suportul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) în cadrul programului Comunitatea Mea, implementat de IREX cu asistența experților consorțului Institutul de Dezvoltare Urbană (IDU) /Business Consulting Institute (BCI). Opiniile autorilor exprimate în acest document nu reflectă în mod obligatoriu viziunile Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare (USAID) sau IREX

2.3. Informații generale despre comunitate

La 01.01.2020, în com. Răzeni sunt înregistrați valorile următorilor indicatori socio-economici:

Tabelul 2. Indicatori socio-economici

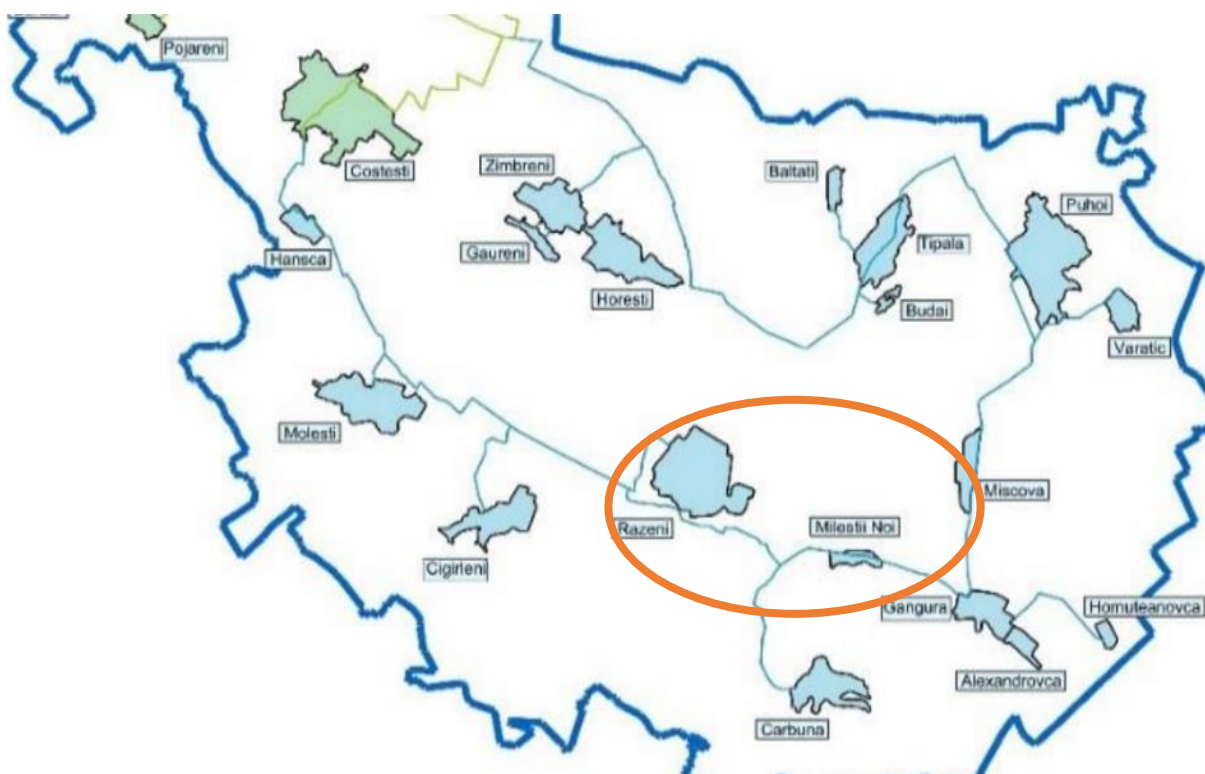
	Indicatori socio-economici	2020
1	Total populație, persoane inclusiv	7812
1.1.	Copii de vârstă preșcolară (0-6 ani)	359
1.2	Copii de vârstă școlară	855
1.4	Populație activă	5458
1.5	Persoane în etate (pensionari)	906
1.6	Populație plecată (migranți)	2326
2.	Număr de agenți economici	51
3	Număr de salariați	2361
4	Salariul mediu (estimativ), lei	3000
5	Buget executat, anul 2019, mii lei	15061,7
5.1	% Venituri proprii	21,5%
6	Număr total de gospodării	2365
6.1	% din gospodării conectate la apeduct	99%
6.2	% din gospodării conectate la canalizare	0%
6.3	% din gospodării cu evacuare centralizată a deșeurilor	19%
6.4	% de gospodării conectate la rețeaua de gaz	43%
7	Lungimea drumurilor locale (total), km (60 km intravilan, 40 extravilan)	100
7.1	% din drumuri locale cu acoperire rigidă (asfalt și "variantă albă") (intravilan 35 km- 58% , extravilan 0 km)	35%
7.2	% din străzi cu iluminat stradal	85%

3. Profilul și analiza comunității

3.1. Caracteristici geografice și de mediu

3.1.1. Caracteristici fizico-geografice

Localitate, centru de comună reprezintă una dintre cele mai vechi așezări umane din Republica Moldova. Din componența comunei fac parte localitățile Răzeni și Mileștii Noi. Străbătut de magistrala Chișinău - Giurgiulești, Răzeni se află la o distanță de 32 km de orașul Chișinău, nu departe de confluența râului Botna cu afluentul său Botnișoara. Comuna se mărginește cu vechile ocine de terenuri ale satelor Molești, Cigîrleni, Cărbuna, Gangura, Țipala, Horești.

Tabelul 3. Informații generale

1.	Denumirea:	Răzeni	Mileștii Noi
2.	Anul și data atestării:	8 iunie 1484	1910
3.	Poziția geografică:	Latitudinea: 46.7708320617675800, longitudinea: 28.9005546569824220 și altitudinea: 105 m. față de nivelul mării	
4.	Suprafața totală: 7763 ha, inclusiv 996,45 ha intravilan, dintre care:	915,49 ha	80,96 ha
5.	Numărul de locuitori: 7812 locuitori, dintre care	7264 locuitori	548 locuitori
6.	Densitatea populației:	100,6	
7.	Hramul:	21 noiembrie	9 octombrie

Sursa: Primăria localității

Scurt istoric. Conform cercetărilor arheologice, primii oameni s-au stabilit aici cu traiul mai bine de 9000 de ani în urmă, a constatat savantul Ion Hîncu. Pe locul lor de staționare au fost colectate unelte de așchii de cremene, datînd din mezolitic. Circa 2000 de ani în urmă pe

aceste locuri au apărut 2 sate. Pe vetrele lor au fost atestate unelte arse, vase de argilă și alte obiecte casnice din epoca timpurie a fierului (sec.X – VII î. Hr.). După anexarea Daciei la imperiul Roman, pe aceste locuri s-au format 3 sate, care s-au menținut pînă în anul 376 d. Hr., cînd au fost devastate de triburile hunilor. Pe vetrele lor au fost atestate urme de case arse, diferite obiecte de case arse, diferite obiecte casnice din perioada romană (sec. II-IV d.Hr.). În jurul anului 800 d. Hr. Aici a fost întemeiat un alt sat, dar nici acesta nu a dăinuit prea mult pe vatra lui fiind atestate materiale arheologice, inclusiv vase de argilă din sec. IX-X d. Hr. (Ion Hîncu. Vetre strămoșești din Republica Moldova, Chișinău, 2003, pag.146). Actuala așezare își trage obârșia de pe timpul domniei legendare a voievodului Ștefan cel Mare. Cartea domnească a fost scrisă la Suceava în anul 692, se păstrează în Analele Academiei Române, publicată de Zamfir Arbore în ziarul „Voința Națională” din 2 iulie 1904 și inclusă de Ioan Bogdan în vol. I., în „Documentele lui Ștefan cel Mare”, culegere editată la București în 1913.

În anii postbelici localitatea a trecut adesea dintr-un raion în altul: de la Căinari la Anenii Noi, iar de acolo la Hîncești și Ialoveni, încît astăzi e foarte greu sa-i reconstitui statistica.

Satul Răzeni este vestit prin **personalitățile marcante băștinașe**:

- **Ion Inculeț**(1884 - 1940) om politic român, fizician, președinte al Sfatului Țării, ministru, membru titular al Academiei Române.
- **Ion Pelivan**(1876 - 1954), personalitate politică importantă, membru al Sfatului Țării.
- **Elena Alistara** fost un medic și om politic român, care a făcut parte din Sfatului Țării din Basarabia. Își urmează soțul devenit preot și activează ca învățătoare începând cu anul 1890 în localitățile Văleni, Roșu, Zărnești din jud. Cahul și Răzeni, jud. Chișinău.
- **Dimitrie Balaur** (n. 1903, Răzeni - d. 1996, București) preot ortodox, traducător de literatură creștină.

Patrimoniul construit protejat al localității este prezentat prin Biserica creștin – ortodoxă "Sfinții Arhanghel Mihail și Gavril" construită în anul 1885 monument de arhitectură de importanță națională.

3.1.2. Planificare spațială

Satul Răzeni din raionul Ialoveni este situat în partea centrală a republicii pe Câmpia Moldovei de Sud în bazinul r. Botna. Satul este înconjurat de culmi de dealuri, movile, piscuri, cu denumiri ce ascund evenimente, fapte și întâmplări din trecutul îndepărtat: Berdeiu, Podișu, Capul Dealului, Movila lui Traian, Mamaia. Văi și vâlcele îmbrăzdează câmpurile în toate direcțiile, purtând și ele nume captivante: Ceuca, Sarmiza, Ursoaia, Rastieni, Valea Bursucului, Valea Canepii, Cercu. Și porțiunile de teren agricol au nume din cele mai alese, semnificative: Razeseasca, Sporiu, Prisaca, Fătari, Porusnic, Teius.

Din punct de vedere a condițiilor geotehnice teritoriul localității se atribuie la zona a doua constituită din argile deluviale, sol argilo-nisipos, nisipuri argiloase și nisipuri. După răspândire rocile nisipoase sunt sedimentate în partea de sud și sud-est a localității în depresiuni, iar rocile argiloase sunt răspândite pe sectoarele mai înalte.

Terenurile cu panta de înclinare mai mare sunt afectate de eroziunea liniară.

Solul argilo-nisipos se caracterizează prin tasabilitate de gradul întâi. Apele freatice sunt sedimentate la adâncimea de la 1,6 pînă la 10-15 m. Seismicitatea constituie 7 grade.

Satul Mileștii Noi este situat pe malul drept al r. Botna, parțial pe terasa deasupra luncii care se caracterizează prin sedimentarea înaltă a apelor freatice. Versantul de dreapta cu panta de înclinare de la 30 până la 60 se află în stare stabilă, fiind constituit din sol argilo-nisipos, stratul de bază fiind constituit din argile și nisipuri. Apele freatice pe pantă sunt sedimentate la adâncimea 10-15 m.

Conform condițiilor geotehnice, după gradul favorabilității, pe teritoriul comunei sunt evidențiate 6 zone:

A - zona favorabilă pentru construcții. În limitele zonei evidențiate procese geologice periculoase nu sunt evidențiate.

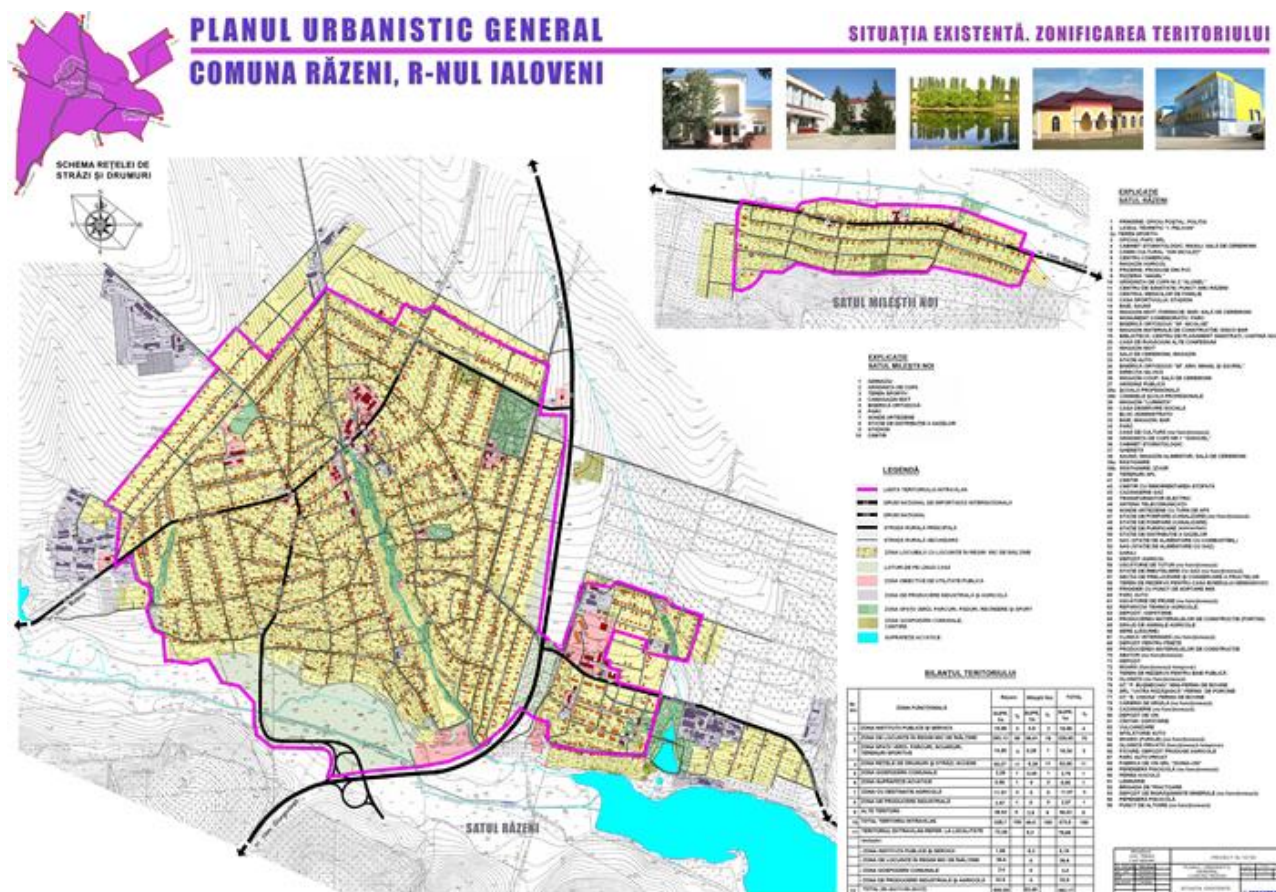
B - zona condițional favorabilă pentru construcții. La amplasarea construcțiilor noi este necesar de efectuat prospecțiuni geotehnice pentru fiecare edificiu separat.

C - zona nefavorabilă pentru construcții din cauza gradului sporit de înclinare a pantei 10-30°, derodăriiversantului de procesele de alunecări străvechi și dezvoltării proceselor de alunecări contemporane.

D - zona nefavorabilă pentru construcții din cauza dezvoltării alunecărilor contemporane active.

E - zona nefavorabilă pentru construcții din cauza pericolului de inundare cu apele revărsate ale r-lui Botnișoara

Figura 1. Structura fondului locativ com. Răzeni

Sursa: Primăria Răzeni

3.1.3. Resurse naturale

Teritoriul com. Răzeni este situat la periferia de sud-est a Podișului Codrilor la altitudine de 94 m de asupra nivelului mării.

Condițiile climatice în regiunea com. Răzeni se caracterizează prin climă temperat-continentală cu predominarea vânturilor din direcția de nord-vest, cu număr sporit de zile senine, ierni scurte și relativ calde, cu veri călduroase de lungă durată și cantități insuficiente de depuneri atmosferice.

Bazine acvatice. Pe teritoriul comunei sunt amplasate 170,19 ha terenuri aflate sub ape, dintre care 94,92 ha sau 55,7% sunt iazuri. Apele sunt în proprietate publică (100%). Bazinele acvatice sunt utilizate pentru piscicultură și irigare, agrement. Printre speciile de pești predomină carasul, carpul, amurul alb, fitofagul alb, fitofagul negru, șalăul, plătica, bibanul. Totodată bazinele acvatice adăpostesc mai multe specii de păsări (lebăda albă, bătlanul de baltă, rața sălbatică, cocostârcul, găinușa de apă, etc.) și de animale (vidra, bizamul, nutria etc.).

Tabelul 4. Bazine acvatice

Amplasare	Suprafața	Utilizarea	Proprietate
Iaz sovhoz	88,05 ha	Pescuit, Irigare	APL Răzeni
Valea Câmpii 1	1,9 ha	Pescuit, Irigare	
Valea Câmpii 2	1,87 ha	Pescuit	
Răstieni	1,72 ha	Pescuit	
La pădure	1,38 ha	Pescuit	

Sursa: Primăria Răzeni

Spații verzi. Pe teritoriul comunei Răzeni sunt 2119,9 ha de plantații forestiere, dintre care 91% reprezintă terenuri silvice, 9% - vegetație forestieră, 3% fâșii forestiere de protecție, etc.

Pe teritoriul comunei sunt amplasate 403 ha păduri de stejar, salcâm, frasin, carpen, arțar ș.a. periodic reînnoite. Lemnul este utilizat pentru necesitățile populației.

Cariere autorizate de piatră, nisip sau lut comuna nu dispune.

Fondul funciar. Conform datelor furnizate de primărie, din suprafața totală a comunei 7763 ha, circa 996 ha sau 12,8% reprezintă intravilanul localității. Bonitatea medie a solului conform datelor din Cadastrul Funciar al Republicii Moldova este de 55 grad/hectar și este sub media pe zona centru și republică. Bonitatea medie ponderată a terenurilor agricole în zona Centru constituie 61 grad/hectar, iar în raioanele republicii este de 63 grad/hectar.

Suprafața localității este ocupată preponderent de terenuri arabile (41,7%), plantații forestiere (27,3%) și plantații multianuale (13,9%).

Tabelul 5. Structura fondului funciar al com. Răzeni (ha), 2020

	Suprafața totală a localității, ha	Terenuri cu destinație agricolă, din care:					Plantații forestiere	Terenuri sub ape	Drumuri	Străzi	Construcții și curți	Altele
		Terenuri arabile	Plantații multianuale, din care:			Pășuni						
			Total	vii	livezi							
Total terenuri	7763,18	3241,09	1079,79	694,39	385,4	570,81	2119,9	170,19	265,73	55,0	187,84	72,83

Sursa: Primăria Răzeni

Piața funciară este procesul de vânzare și cumpărare a terenurilor în urma căruia urmează a fi transmise spre o nouă proprietate și / sau exploatare. Prețul de vânzare a terenurilor agricole se stabilește în dependență de cererea și oferta locală, cât și în dependență de amplasarea și bonitatea solului, prețul mediu constituind cca 1500 Euro /ha.

În același timp în localitate există clădiri nefolosite care ar putea fi reutilitate și puse în circuitul economic local 3 grajduri cu suprafața de cca 1500 m.p. (fosta ferma de creștere a vacilor de lapte).

3.1.4. Factorii de poluare a mediului

La nivel local, poluarea mediului este generată preponderent de gospodăriile individuale. Factorii de bază care favorizează poluarea mediului sunt:

- sectorul gospodăriei comunale (deversările din sistemul comunal al apelor neepurate, managementul neadecvat al deșeurilor menajere solide);
- sectorul agrar (dejecțiile animaliere și sectorul individual din agricultură);
- amplasarea cimitirului în hotarele satelor, ceea ce contravine normelor sanitare.

Mediul înconjurător conține surse naturale de radiații, existente de miliarde de ani pe Pământ. Omul le-a adăugat prin activitatea sa în ultima sută de ani pe cele artificiale.

Emisiile de gaze cu efect de seră reprezintă un pericol major pentru atmosferă. Potrivit Agenției Internaționale pentru Energie¹, intensitatea emisiilor de gaze cu efect de seră (emisii CO₂ per unitate din PIB) și intensitatea energetică (aprovizionarea totală cu energie primară per unitate din PIB) în Republica Moldova sunt printre cele mai înalte comparativ cu țările cu economia în tranziție din regiunea Europei Centrale și de Est. Amplasarea localității lângă drumul magistral M3 ce leagă capitala Chișinău via Cimișlia și Vulcănești de granița cu România prin Giurgiulești include localitatea în lista comunităților cu risc sporit de poluare cu emisii de gaze cu efect de seră provenite din sectorul transportului.

¹Strategia de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova până în 2030, pag. 8
https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr07_97.pdf

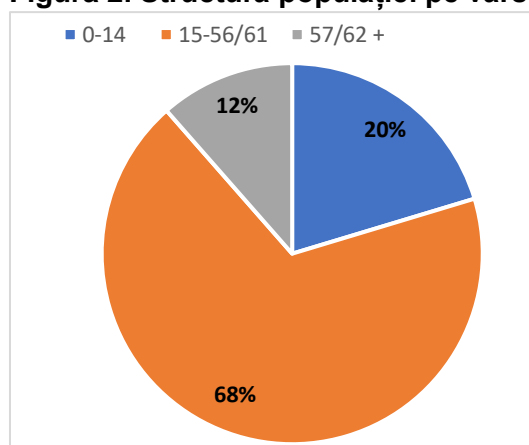
3.2. Demografie

3.2.1. Potențialul uman

La începutul anului 2020 populația com. Răzeni este de 7812 de locuitori. Ponderea populației din totalul populației raionului Ialoveni constituie 7,6% sau 9,2% din populația rurală. Densitatea populației este de 106,6 locuitori la 1 km² și este cu 23,3 locuitori la 1 km² sub media densității populației pe raionul Ialoveni (129,9 locuitori /km²) și 10,1 locuitori la 1 km² sub densitatea populației a RM² (116,7 locuitori la 1 km²).

Ponderea cea mai mare a populației din comună deține satul Răzeni – 94%, iar s. Mileștii Noi 6% din locuitorii comunei.

Figura 2. Structura populației pe vârste, 2019 (Sursa: Ministerul Finanțelor)

La începutul anului, în componența populației com. Răzeni ponderea cea mai mare o dețin persoanele cu vârsta aptă de muncă (68%). Acest fapt este favorabil pentru implicarea categoriei date apte de muncă în dezvoltarea locală. Restul (32%) sunt copii și tineri cu vârsta sub 14 ani sau locuitori peste vârsta aptă de muncă (12% - persoane ieșite la pensie). Astfel, creșterea numărului locuitorilor în vârsta de peste 57/62+ ani, care la moment constituie 12% din totalul populației, relevă că comuna este în categoria localităților cu tendințe de îmbătrânire a populației.

Structura populației după sexe „respectă” tendința specifică pentru întreaga țară, unde numărul femeilor prevalează. Astfel, în com. Răzeni mai mult de jumătate din populație sunt femei și constituie 3945, prevalând nesemnificativ numărul bărbaților din comună (cu 1%).

Din totalul de 2365 de familii din comună, 3,6% sunt familii sărace, în conformitate cu datele prezentate de Direcția Asistență Socială, 1,8% din familii sunt cu mai mult de 3 copii. De asemenea, ponderea gospodăriilor conduse de femei constituie 1% din totalul de gospodării existente.

Tabelul 6. Populația după caracteristici sociale (la început de an 2020)

Indicatori	Masculin	Feminin	Total
Populația	3867	3945	7812
inclusiv:			
- De vârstă preșcolară (0-6 ani)			
Dintre aceștia frecventează grădinița	200	159	359
- 6 (7) -18 ani (de vârstă școlară)	425	430	855
Dintre aceștia elevi în clasele 1-4	171	188	359
Dintre aceștia elevi în clasele 5-9	234	196	430
Dintre aceștia elevi în clasele 10-12	20	46	66
Care nu frecventează școala	-	-	-
Numărul copiilor lipsiți de îngrijire părintească			
Persoane cu dizabilități (invalidi)	187	216	403
Numărul total de familii:			

²Moldova în cifre, 2019, pag. 8

https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Moldova_in_cifre/2019/Breviar_ro_2019.pdf

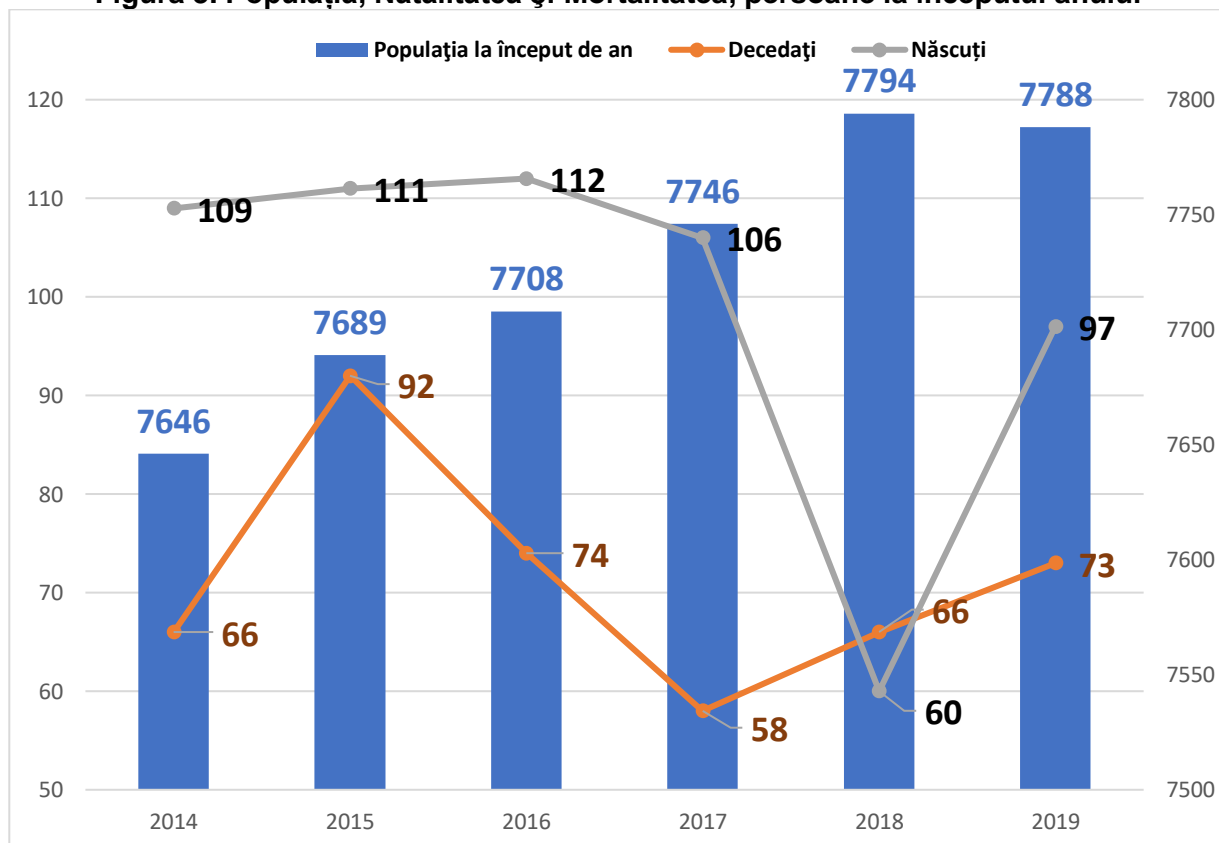
Indicatori	Total
- Sărace (în conformitate cu Direcția de Asistență Socială)	85
- Cu mulți copii (cu 3 și mai mulți copii)	43
- Monoparentale conduse de femei	26
Numărul de gospodării:	2365
- gospodării părăsite	34

Sursa: Primăria com. Răzeni

Totodată, ținem să menționăm că, în ultimii șase ani (2014-2020), rata de creștere anuală a fost pozitivă, constituind circa 0,4% anual, excepție anul 2019 (populația a fost în scădere față de față de 2018 cu -0,3%). Aceste schimbări au fost cauzate, în special, de sporul natural pozitiv și structura fluxului migrației interne. În dinamică, în anul 2019 comparativ cu anul 2014 populația comunei Răzeni înregistrează o creștere de 1,9% sau cu 142 de persoane.

Conform estimărilor, mișcarea naturală în comuna Răzeni, ca factor de creștere a numărului populației, se manifestă destul de progresiv. Astfel, în întreaga perioadă cuprinsă în analiză efectivul nașterilor a depășit pe cel al deceselor, încât sporul natural în aproape întreaga perioadă a fost pozitiv (cca +34,4 persoane/anual), excepție anul 2018. Mortalitatea din localitate este devansată de Natalitate, acesta fiind un factor important care determină creșterea efectivului populației. Astfel, în anul 2019, unei rate de natalitate de cca 1,2% i-a corespuns o rată de mortalitate de cca 0,9%. Modificările în numărul populației, și în structura pe sexe, comparativ cu anul precedent, sunt prezentate în figură:

Figura 3. Populația, Natalitatea și Mortalitatea, persoane la începutul anului

Sursa: Primăria com. Răzeni

3.2.2. Forța de Muncă

Volumul și calitatea resurselor de muncă reprezintă un atu incontestabil al dezvoltării viitoare a comunității. Conform datelor Primăriei Răzeni, la 01.01.2019, din populația comunei au fost apreciate apte de muncă 5458 persoane sau cca 70% din numărul total al populației. În anul 2019, comparativ cu 2015, ponderea populației economic active și ocupate în economie este în creștere cu 15%. Totodată, numărul persoanelor cu vârsta peste capacitatea de muncă reprezintă 11% din populație.

Tabelul 7. Populația ocupată, la începutul anului, persoane

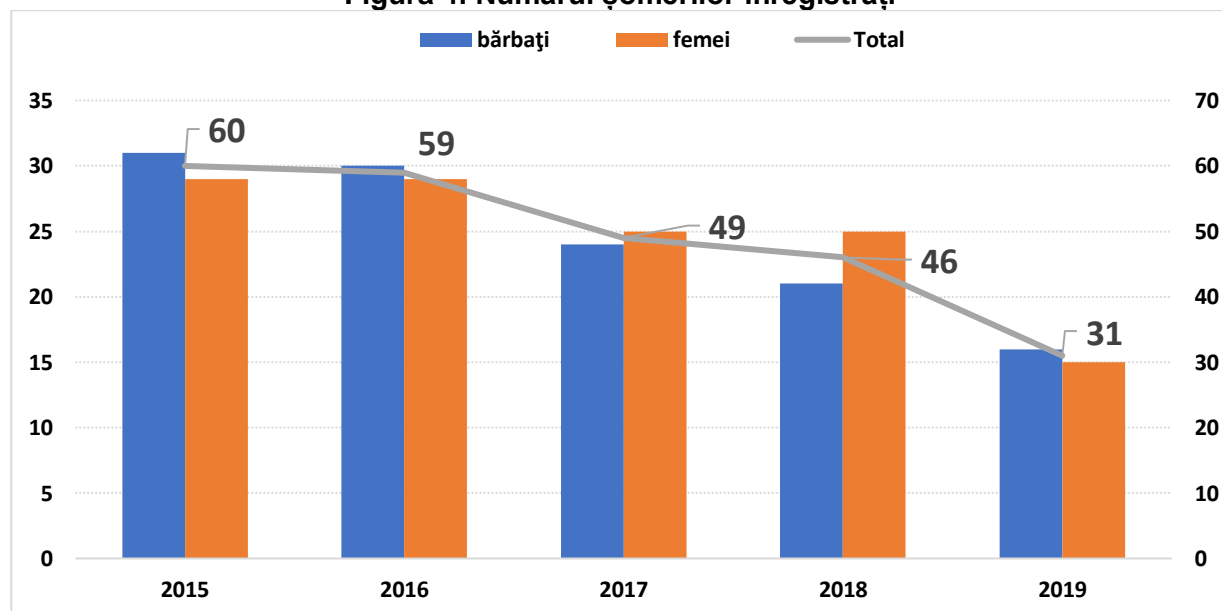
Indicatori	2015	2016	2017	2018	2019
Populația economic activă ³	5382	5396	5422	5456	5458
Populație ocupată în economie ⁴ , inclusiv	2004	1979	1965	1957	2361
Șomeri ⁵	60	59	49	46	31
Populație inactivă	3318	3358	3408	3453	3066

Sursa: Primăria Răzeni

Chiar dacă profilul localității este unul orientat spre sectorul agricol, acesta reprezintă cca 5,4% din ocuparea locuitorilor din comună, fiind în descreștere față de 2015 cu 32%. În 2019 cel mai mare număr de angajați înregistrează în domeniul construcției – 19,1% din numărul total al persoanelor angajate în câmpul muncii, industrie – 11%, învățământ – 8,4%, administrația și serviciile publice, sănătate publică și asistență socială – respectiv, 0,8% și 1,6%. Cel mai mic număr de angajați sunt cuprinși în comerț și industrie, transport și comunicații, câte 3,8% și 2,5% respectiv.

În dinamică numărul șomerilor înregistrați la Agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă este în descreștere. Conform datelor furnizate, ponderea șomerilor înregistrați în anul 2019 constituie 31 persoane sau 0,4% din populație. În 2019, numărul șomerilor este în descreștere cu 48% față de anul 2015. Ponderea bărbaților constituie 52% și prevalează numărul femeilor șomeri înregistrați.

Figura 4. Numărul șomerilor înregistrați

Sursa: Primăria com. Răzeni

³Populație economic activă – persoane care constituie forța de muncă disponibilă, capabilă de muncă, incluzând populația ocupată și șomerii.

⁴Populație ocupată în economie – persoane care desfășoară o activitate economică sau socială producătoare de bunuri și servicii în scopul obținerii unor venituri în formă de salarii sau alte beneficii.

⁵Șomer – persoană în vârstă de muncă, care nu lucrează și este în căutarea unui loc de muncă.

În 2019, rata șomajului este ne semnificativă și constituie 0,58%. Ponderea relativ scăzută a șomerilor înregistrați din totalul populației active se datorează existenței unei grupe de populație neînregistrată ca fiind în căutarea unui loc de muncă și angajarea neformală.

Totodată cifrele prezentate nu reflectă situația reală în comunitate, deoarece deținătorii de cote de teren nu sunt acceptați pentru înregistrare cu statut de șomer, cu toate că activitatea agricolă nu oferă un venit stabil și suficient pe toată perioada anului.

O serie de factori, printre care insuficiența locurilor de muncă în comună, amplasarea în vecinătatea capitalei Chișinău generează fenomenul migrației persoanelor apte de muncă.

Migrația forței de muncă. Din cei 7812 de cetățeni din comună, în prezent sunt plecați în străinătate aproximativ 2326 persoane, ceea ce constituie circa 29,77% din populația localității. Printre aceștia 1138 sunt femei sau 49% din toți migranții din comuna Răzeni. În același timp 1450 de persoane sunt angajate în alte localități, preponderent în or. Chișinău.

Lipsa locurilor de muncă sau angajarea în câmpul muncii cu salarii decente, lipsa posibilității de a beneficia de cote de teren, cu excepția cazurilor de donare sau moștenire sunt unele dintre cauze de emigrare alocuitorilor la muncă peste hotare.

Pe termen îndelungat, cu caracter stabil, sunt plecați peste hotare 1442 de persoane, iar 1204 persoane merg anual la lucrări sezoniere. Rezultatele unui studiu realizat asupra cetățenilor plecați peste hotare este reprezentat în tabelul ce urmează:

Tabelul 8. Migrația forței de muncă

Categorii sociale	Nr. de persoane	Structura %
Total populație:	7812	
Din ei activează în afara comunei, inclusiv:		
- emigrați în afara țării	2326	30%
- în alte localități	1450	19%
Din ei cu caracter		
stabil	1442	18%
sezonier	1204	15%

Sursa: Primăria com. Răzeni

3.3. Servicii Sociale

3.3.1. Caracteristicile grupurilor vulnerabile

La nivel local rata înaltă al sărăciei este datorată nivelului mic a salariilor, lipsa locurilor de muncă și faptului că multe persoane sunt angajate în sectorul agricol, iar veniturile obținute în acest sector sunt joase. Cel mai mult sunt afectate gospodăriile cu mulți copii, și șomeri pe termen lung. Situația financiară dificilă a acestui grup de persoane influențează negativ accesul la serviciile de sănătate și educație. Lipsa banilor nu permite procurarea medicamentelor a rechizitelor școlare, precum și a altor lucruri necesare, iar riscul îmbolnăvirii este mai ridicat.

Astfel, cea mai mare categorie a grupurilor vulnerabile o reprezintă populația săracă. Ponderea acestui grup în totalul populației este de 23%.

Tabelul 9. Persoane din categorii social-vulnerabile (la început de an 2020)

	Total	Femei	Bărbați	Copii
Persoanele cu dizabilități, inclusiv	403	180	209	14
cu dizabilități fizice	376	172	200	5
cu dizabilități mentale	27	9	9	9
cu dizabilități grave (care nu pot supraviețui fără ajutorul extern)	13	4	7	2
cu dizabilități medii (capabili pentru activități fără ajutorul extern)				
Persoanele cu dizabilități angajate în câmpul muncii	43	28	15	
Persoanele cu dizabilități în etate	7	3	4	
Persoanele în etate	901	505	396	
inclusiv persoanele în etate singuraticice				
Membrii familiilor cu 3 și mai mulți copii	258	43	43	172
Membrii familiilor monoparentale și fără părinți (inclusiv cu părinți plecați la munci)	117	13	42	62
Romi	29	13		17
În sărăcie extremă	36	12	14	10

Sursa: Primăria Răzeni

În com. Răzeni sunt înregistrate 901 de **persoane în etate** ceea ce reprezintă 50% din categorii social-vulnerabile sau 11% din populația comunei. Observăm că gradul de îmbătrânire la femei este mai mare, acestea constituie o pondere de 56% din numărul total de persoane în etate.

În localitate, 23% din numărul total al **persoanelor** din categorii social-vulnerabile sunt cu **dizabilități**, dintre aceștia 93% sunt cu dizabilități fizice. La nivelul comunei sunt înregistrați 14 copii cu dizabilități ceea ce reprezintă 3% din numărul total al persoanelor cu handicap sau 0,3% din copii.

În 2019, 343 cetățeni sau 4,4% din locuitorii comunei au beneficiat de prestații sociale, dintre care compensații pentru perioada de iarnă – 75%, vizite de îngrijire la domiciliu – 17% și cantina socială – 8%.

Cantina de ajutor social de la Răzeni a fost deschisă prin intermediul Proiectului „Integrarea socială a tinerilor cu dizabilități prin dezvoltarea unei întreprinderi social-economice”, lansat în aprilie 2012 de Asociația Obștească „Eco-Răzeni” cu suportul Ministerului Federal Austriac al Muncii, Afacerilor Sociale și Protecției Consumatorului prin intermediul Organizației austriece non-profit „Volkshilfe Solidarität”. Serviciile de alimentație publică sunt prestate prin intermediul Cantinei de ajutor social pentru 24 de persoane din categorii social – vulnerabile care primesc gratuit de trei ori pe săptămână câte un prânz cald.

Accesul persoanelor cu dizabilități la spațiul public, în dependență de instituție diferă. În majoritatea instituțiilor acces este accesibil în limita unui efort rezonabil.

Tabelul 10. Accesul persoanelor cu dizabilități la următoarele instituții:

Nr.	Instituția	Nivelul de accesibilitate		
		Slab (nu este accesibil fără ajutor extern)	Mediu (accesibil, dar necesita un efort semnificativ *)	Bun (accesibil cu un efort rezonabil)
1	Liceu/grădiniță		Mediu	
2	Administrația publică locală	Slab		
3	Servicii culturale/de recreere		Mediu	

Nr.	Instituția	Nivelul de accesibilitate		
		Slab (nu este accesibil fără ajutor extern)	Mediu (accesibil, dar necesita un efort semnificativ *)	Bun (accesibil cu un efort rezonabil)
4	Centrul de sănătate			Bun
5	Centrul comunitar			Bun

Sursa: Primăria Răzeni

Procesul de incluziune a persoanelor cu dizabilități în societate, inclusiv a copiilor este în derulare, deoarece vizează schimbarea mentalității și este de durată, care trebuie abordat prin activități constante și consecvente.

3.3.2. Servicii Sociale

3.3.2.1. Educația preșcolară

Tabelul 11. Instituții preșcolare

Instituția	Anul înființării	angajați/ profesori (educatori)		Capacitate totală	Beneficiari reali fete /băieți	Suprafața totală (m ²)	Suprafața efectiv utilizată (m ²)	Limba de predare
		Număr	vârsta medie					
Instituția de educație timpurie nr.1 "Ghiocel" Răzeni	1968	28/11	45	117	50/67	420	420	româna
Instituția de educație timpurie nr.2 "Alunelul" Răzeni	1987	36	45	170	95/117	1820	1820	româna
Grădinița de copii "Buburuza" Mil eștii Noi	2017	14/5	45	30	14/16	810	700	româna

Sursa: Primăria Răzeni

Instituția de Educație Timpurie (IET) nr. 1 Ghiocel, Răzeni a fost construită în zona periferică a satului în 1968 și are o suprafață de 420 m² efectiv utilizată. Copii își desfășoară activitatea în 5 săli de grupe care au o suprafață de 129,4 m², cu limba de instruire - româna. Capacitatea IET Răzeni este de 117 de locuri și este utilizată la capacitate maximă.

Starea generală a clădirii IET Răzeni este satisfăcătoare, edificiul necesită reparație capitală, acoperișul pe alocuri curge. Clădirea multietajată este conectată la sistemul centralizat de aprovizionare cu apă și canalizare locală cu sistem de evacuare. Edificiul dispune de sistem de încălzire autonom (gaz). În clădire accesul persoanelor cu nevoi speciale parțial este limitat. Astfel, doar unele scări și uși sunt adaptate pentru persoane cu cărucior. Grupurile sanitare sunt amplasate atât în interiorul cât și

exteriorul edificiului și sunt separate pentru fete și băieți. Veceu adaptat pentru copii cu nevoi speciale este amenajat. Deplasarea organizată a copiilor spre IET Răzeni nu este asigurată.

În cadrul IET Răzeni activează 28 angajați, dintre care 11 cadre didactice. Vârsta medie a angajaților constituie 45 de ani. Cadrele didactice dețin studii superioare (8 persoane) și studii medii de specialitate (2 angajați), dintre care 2 dețin gradul didactic II.

Necesități:

- Construcția căilor de acces pentru persoanele cu dizabilități.

Instituția de Educație Timpurie (IET) nr. 2 Alunelul, Răzeni a fost construită în centrul satului în 1987 și are o suprafață de 1820 m² efectiv utilizată. Copii își desfășoară activitatea

în 8 săli de grupe care au o suprafață de 720 m², cu limba de instruire - româna. Capacitatea IET Răzeni este de 170 de locuri și este utilizată peste capacitate – 212 locuri.

Starea generală a clădirii IET Răzeni este bună și necesită doar reparație cosmetică. Clădirea multietajată este conectată la sistemul centralizat de aprovizionare cu apă și canalizare locală cu sistem de evacuare. Edificiul dispune de sistem de încălzire autonom (gaz). În clădire accesul

persoanelor cu nevoi speciale nu este asigurat. Rampe și uși adaptate pentru persoane cu cărucior nu există. Grupurile sanitare sunt amplasate atât în interiorul cât și exteriorul edificiului și sunt separate pentru fete și băieți. Veceu adaptat pentru copii cu nevoi speciale nu este amenajat. Deplasarea organizată a copiilor spre instituție nu este asigurată.

În cadrul IET Răzeni activează 36 angajați, dintre care 16 cadre didactice. Vârsta medie a angajaților constituie 45 de ani. Cadrele didactice dețin studii superioare (10 persoane) și studii medii de specialitate (6 angajați), dintre care 1 angajat deține gradul didactic I, 14 angajați - gradul didactic II.

Necesități:

- Procurarea secției de uscat veselă la blocul alimentar
- Procurarea uscătorului de rufe cu capacitate mare ori construcția spațiului acoperit pentru albituri
- Schimbarea mobilierului uzat în 4 grupe de copii (mese, scaune, dulapuri pentru jucării, materiale didactice, păstrarea veselei grupei și personal)
- Construcția capitală a drumului ce duce spre blocul alimentar
- Reparația sistemului de acumulare a apelor – burlane, streșini
- Dotarea terenului de sport
- Reparația scărilor de la intrare
- Reparația capitală a încăperilor de grupă a unui bloc întreg
- Acces limitat pentru persoanele cu dizabilități.

Grădinița de copii Buburuza, Mileștii Noia fost amplasată în centrul satului și are o suprafață de 810 m², fiind utilizate 86% sau 700 m². Copii își desfășoară activitatea în 2 săli de grupe care au o suprafață de 129 m², cu limba de instruire - româna. Capacitatea IET Răzeni este de 30 de locuri și este utilizată la capacitate maximă.

Starea generală a clădirii este bună. Edificiul necesită reparație cosmetică. Clădirea cu un singur etaj este conectată la sistemul

centralizat de aprovizionare cu apă și canalizare și dispune de sistem de încălzire autonom (gaze). Accesul în clădire este limitat pentru persoanele cu nevoi speciale (nu sunt rampe de acces), dar toate ușile din interiorul edificiului sunt adaptate pentru persoane în cărucior. Grupurile sanitare sunt amplasate doar în interiorul edificiului și sunt separate pentru fete și băieți. Veceu adaptat pentru copii cu nevoi speciale nu este amenajat. Deplasarea copiilor spre IET nu este asigurată.

În cadrul IET Răzeni activează 14 angajați, dintre care 5 cadre didactice. Vârsta medie a angajaților constituie 45 de ani. Cadrele didactice dețin studii superioare (4 persoane) și studii medii de specialitate (2 angajați).

Necesități:

- Construcția unui parasolar și a pavajului până la pavilion în conformitate cu cerințele STMDIET.
- Completarea centrelor cu materiale didactico- metodice necesare.
- Dotarea cabinetului medical în conformitate cu Standardele minime de dotare a instituțiilor preșcolare.
- Amenajarea sălii festive și de sport, inclusiv procurarea inventarului sportiv și a mobilierului pentru depozitarea inventarului.
- Acoperirea culmilor pentru uscarea albiturilor.
- Acces limitat pentru persoanele cu dizabilități.

3.3.2.2. Educația școlară

Tabelul 12. Instituțiile de învățământ

Instituția	Anul înființării	Angajați/profesorii (educatori)		Capacitate totală	Beneficiari reali fete /băieți	Suprafața totală (m ²)	Suprafața efectiv utilizată de instituție (m ²)	Limba de predare
		Număr	vârsta medie					
Liceul Teoretic "Ion Pelivan" Răzeni	1983	95/58	46	895	450/445	3500	3500	româna

Sursa: Primăria Răzeni

Liceul teoretic "Ion Pelivan" activează în centrul satului. Edificiul a fost construit în 1983 și are o suprafață de 3500 m², fiind utilizat la capacitate maximă. Elevii își desfășoară activitatea în săli de clase și laboratoare care au o suprafață de 2180 m², cu limba de instruire - româna.

În instituție își fac studiile 895 de elevi, unui cadru didactic revenindu-i în mediu 15,4 copii, ceea ce depășește media pe țară (unui cadru didactic îi revine 12 elevi). Astfel, rata de ocupare reprezintă 100% din numărul total de locuri. Liceul teoretic activează într-un singur schimb cu durată: 8:30 - 14:40. Deplasarea organizată a copiilor spre IET Răzeni este asigurată.

Fondul de carte al Liceului este alcătuit din 6000 de articole.

Liceul dispune de 39 săli de clasă, o sală de sport, o sală de calculatoare dotată cu 13 calculatoare moderne, o bibliotecă, o sală festivă, un atelier pentru educația tehnologică. Starea generală a clădirii liceului este bună, cu reparație capitală efectuată recent în exterior.

Clădirea necesită reparație capitală în interior. Clădirea multietajată este conectată la sistemul centralizat de aprovizionare cu apă și canalizare locală cu sistem de evacuare. Edificiul dispune de sistem de încălzire autonom (gaz). În clădire accesul persoanelor cu nevoi speciale parțial este limitat. Astfel, doar unele scări și uși sunt adaptate pentru persoane cu cărucior. Grupurile sanitare sunt amplasate atât în interiorul cât și exteriorul edificiului și sunt separate pentru fete și băieți. Veceu adaptat pentru copii cu nevoi speciale este amenajat.

Activează cantina școlară, elevii claselor primare servesc micul dejun gratuit.

În cadrul liceului sunt angajate 97 de persoane, dintre care 62 cadre didactice. Vârsta medie a angajaților este de 46 ani, iar a profesorilor este de 44 de ani. Este mare numărul de cadre didactice de vârstă pensionară și pre-pensionară (bărbați 50-62 ani și femei 50-58 ani). Această situație ar putea acutiza lipsa de personal în timpul apropiat. Personalul didactic este cu studii superioare (59 persoane) și studii medii de specialitate (3 persoane), dintre care 1 profesor este doctor în științe, 3 profesori dețin gradul didactic superior, 10 profesori gradul didactic I, 32 profesori gradul didactic II. Activitățile educative sunt structurate după principii didactice, se utilizează diverse metode de predare și învățare.

Gradul de școlarizare a elevilor și al promovabilității constituie 100%. Nota medie de însușire pentru anul 2019 a elevilor este de 7,8. Nota medie la examenul de bacalaureat în 2019 a constituit 7,13 (este calculată exclusiv în baza mediilor obținute de către elevii care au promovat examenul), iar rata de promovare 43 din 46 elevi (93,47%) (este calculată drept ponderea elevilor care au obținut cel puțin nota 5 la toate cele 4 examene).

Tabelul 13. Activități extrașcolare

Activități extrașcolare	Descrierea	Furnizorul	Beneficiari reali	Modelul de finanțare
Activități culturale	Organizarea concertelor de sărbători (Anul Nou, 1 martie, Ziua copiilor) unde copii se manifestă prin dansuri, scenete, cântece	Căminul cultural	135	Bugetul APL
Activități sportive	1. Organizarea jocurilor la deschiderea sezonului sportiv (volei, baschet, trânta la berbec, fotbal în sală) 2. Organizarea campionatului raional la fotbal ce se petrece în perioada mai-septembrie	Primăria comunei Răzeni	450	Bugetul APL

Sursa: Primăria Răzeni

Problemele cu care se confruntă:

- Lipsa unui mijloc de transport pentru deplasările în afara comunei
- Lipsa unei clădiri destinate activităților sportive
- Starea generală interioară a clădirii este deteriorată
- Acces limitat pentru persoanele cu dizabilități în clădire.

3.3.2.3. Cultura

Tabelul 14. Instituțiile de cultură din comună

Instituția	Anul înființării	Beneficiari, nr. copii	Suprafața, m ²
Căminul cultural "Ion Inculeț"	1937	135	420

Centrul comunitar pentru copii "BNA-Humanitas"	2016	36	360
Biblioteca publică "Elena Alistar"	1950	125	60

Sursa: Primăria Răzeni

Căminul cultural "Ion Inculeț" din satul Răzeni a fost înființat în anul 1937, cu o suprafață de 420 m². Edificiul este amplasat în centrul satului și este frecventat de 135 de copii. Personalul casei de cultură este alcătuit din 11 angajați.

Starea generală a clădirii este bună, dar necesită reparație cosmetică. Clădirea este conectată la sistemul centralizat de aprovizionare cu apă și canalizare locală cu sistem de evacuare, dispune de sistem de încălzire autonom. Clădirea este cu un singur etaj, dar are mai multe trepte. Astfel, pentru persoanele cu nevoi speciale nu au fost construite rampe de acces, iar ușile din interiorul edificiului nu au fost adaptate pentru persoanele în cărucioare. Grupul sanitar este amplasat în exteriorul edificiului, este comun (bărbați/femei) și nu este adaptat pentru persoane cu nevoi speciale.

Necesități:

- Reparație cosmetică clădire
- Reparație Scenă din sala mare
- Construcția căilor de acces pentru persoanele cu dizabilități.

instituția Biblioteca Publică "Elena Alistar" Răzeni și – a început activitatea în anul 1950, cu o suprafață de 50m². Starea generală a clădirii cu un singur etaj este bună și necesită doar reparație cosmetică. Clădirea este conectată la sistemul centralizat de aprovizionare cu apă

și canalizare locală cu sistem de evacuare, dispune de sistem de încălzire autonom (gaze). Accesul persoanelor cu nevoi speciale este facilitat de rampe de acces, însă ușile din interiorul edificiului parțial au fost adaptate pentru persoanele în cărucioare. Grupul sanitar este amplasat în interiorul edificiului și este comun (bărbați/femei), dar nu este adaptat pentru persoane cu nevoi speciale.

Fondul de carte a bibliotecii constituie 15322 de exemplare.

În anii 2014-2015 prin intermediul programului NOVATECA au fost procurate 6 calculatoare, 1 imprimantă multifuncțională, acces la internet gratuit și experiență bogată în implementarea Noilor Servicii Moderne.

În prezent, la dispoziția cetățenilor sunt 15322 de documente, dintre care 11440 în limba română, restul în alte limbi.

Necesități:

- Reparație cosmetică clădire.
- Aparat de igienizare a fondului de carte.

Centrul comunitar pentru copii “BNA-Humanitas” Răzeni este amplasat în centrul satului, fiind construit în 2016 cu o suprafață de 360 m². Edificiul are o capacitate de 36 de locuri, fiind utilizat la capacitate maximă.

Starea generală a clădirii este perfectă și nu necesită reparație. Clădirea cu un singur etaj este conectată la sistemul centralizat de aprovizionare cu apă și canalizare locală cu sistem de evacuare. Edificiul dispune de sistem de încălzire centralizat autonom (gaze). Grupul sanitar este amplasat în interiorul edificiului, este comun, dar adaptat pentru persoane cu nevoi speciale. În clădire acces pentru persoane cu nevoi speciale există, inclusiv și ușile din interiorul edificiului au fost adaptate.

În cadrul centrului activează 9 angajați, dintre care 9 specialiști și 3 personal auxiliar.

3.3.2.4. Sănătate

Instituția	Capacitatea totală / Beneficiarii reali	Serviciile prestate	Personalul angajat
Instituția medico-sanitară publică, Centrul de sănătate Răzeni „Grigore Bivol”	7812	Asistență medicală primară	22

IMSP CS “Grigore Bivol” din satul Răzeni este amplasată în zona periferică a satului. Starea generală a clădirii este bună, edificiul necesită reparație cosmetică. Clădirea cu un singur etaj este conectată la sistemul centralizat de aprovizionare cu apă și canalizare locală cu sistem de evacuare. Sistemul de încălzire este centralizat (gaze). Grupul sanitar este amplasat în interiorul edificiului și este comun pentru personalul medical și pacienți, fiind adaptat pentru persoane cu nevoi speciale. Edificiul este

adaptat pentru accesul persoanelor cu nevoi speciale: este rampă de acces și ușile din interiorul edificiului au fost adaptate pentru persoane cu nevoi speciale.

În IMSP CS din satul Răzeni activează 22 angajați, dintre care 5 specialiști medicali. La un medic revin 1562 locuitori. Capacitatea totală este de 100 vizite pe zi. Serviciile prestate sunt de asistență medicală primară. Este necesar de a menționa că în localitate funcționează substația asistență medicală de urgență cu o mașină ambulantă unde activează 12 persoane, inclusiv 2 medici ce deservește comuna Răzeni și localitățile din proxima vecinătate.

Necesități:

- Reparație cosmetică clădire
- Dotare tehnică.

3.3.2.5. Postul de Salvatori și Pompieri Răzeni

Postul Salvatori și Pompieri (PSP) Răzeni a fost înființat în 2019, conform art. 6 al Legii nr.267-XIII din 9 noiembrie 1994 privind apărarea împotriva incendiilor și reprezintă o instituție specializată ale administrației publice locale, ce intră în componența formațiunilor protecției civile a raionului. PSP execută, în condițiile legii, sarcini în domeniul protecției populației,

teritoriului, mediului înconjurător și proprietății în caz de pericol sau declanșare a situațiilor excepționale.

Efectivul Postului salvatori și pompieri se constituie din 8 angajați civili: cîte4– pompieri și conducători auto.

Postul salvatori și pompieri exercită acțiuni de intervenție, stingere a incendiilor, deblocare, salvare și lichidarea altor situații excepționale în zona de intervenție: Răzeni, Cigîrleni, Zîmbreni, Horești, Mileștii Noi și traseul național M3 până în apropierea de satul Sagaidac.

Clădirea PSP Răzeni are o suprafață de 120 m², nu necesită reparație cosmetică. Edificiul este conectat la sistemul centralizat de aprovizionare cu apă și canalizare și dispune de sistem de încălzire autonom (gaze). Clădirea dispune de bloc sanitar și alimentar.

PSP Răzeni este dotat cu mașină de intervenție Volvo și tot echipamentul necesar pentru intervenții.

Problemele cu care se confruntă:

- Lipsă Echipament pentru descarcerare și deconectare de electricitate
- Lipsă mobilier (pentru bucătărie și costumele de intervenție).

3.4. Economia

3.4.1. Structura de afaceri a economiei locale și a domeniului de afaceri

Economia com. Răzeni se caracterizează prin prezența celor 3 sectoare economice: primar, secundar și terțiar, cu predominarea celui terțiar.

În sectorul primar predomină activitatea de agricultură, reprezentată de 8967 deținători funciari.

Sectorul secundar al comunei este reprezentat de întreprinderi din industria alimentară și a băuturilor. În comună există un punct de prelucrare a producției agricole (Fabrică de vin).

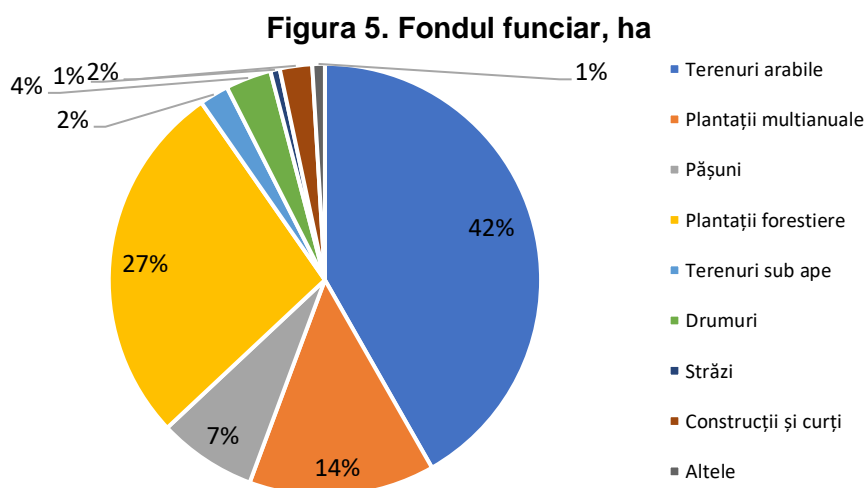
Sectorul terțiar este reprezentat de întreprinderi din domeniul comerțului și cel al serviciilor.

Astfel, avantajele și aspectele atractive ale comunității pentru eventualii investitori sunt:

1. Populație care poate servi ca forță de muncă
2. Distanța scurtă față de principalele orașe (Ialoveni- 25 km, Chișinău- 30 km)
3. Posibilitatea de a fi conectați la infrastructura edilitară (apă, gaz, electricitate, drum).

3.4.2. Sectorul Agriculturii

Comuna Răzeni (localitățile Răzeni și Mileștii Noi) ocupă o arie de 7763 ha. Suprafața cea mai mare revine terenurilor agricole (4891,69 ha) cu ponderea de 63% din suprafața totală, nota medie ponderată de bonitate constituie 55 puncte. Ponderea terenurilor irigate la nivel local este nesemnificativă și constituie 3,7% din terenuri agricole sau 180 ha. Suprafața terenurilor erodate constituie cca 54%, dintre care 1229 slab erodate. Comuna deține 3241,09 ha de pământ arabil.

Sursa: Primăria c. Răzeni

Ponderea ridicată a terenurilor agricole, calitatea superioară a solurilor și existența unei mari piețe de desfacere urbane în apropiere reprezintă factori importanți în dezvoltarea agriculturii. Deși există nevoi ridicate de consum zilnic de produse agricole proaspete la nivelul pieței urbane, se înregistrează o slabă dezvoltare a horticulturii și a producției legumicole. Cauza principală o constituie lipsa amenajărilor pentru irigații în spațiile cu soluri fertile, la care se adaugă orientarea forței de muncă rurale tinere spre alte activități, de tip urban și îmbătrânirea celei specializate în agricultură, din categoria micilor producători.

În localitate agricultura este reprezentată mai mult de sectorul individual, fiind înregistrați 8967 deținători funciari. Asociații a deținătorilor de terenuri nu sunt înregistrate. În comună, la

fel, sunt înregistrate și 12 întreprinderi agricole (inclusiv GT), dintre care 8 întreprinderi dețin terenuri cu suprafața între 10- 50 ha și 4 întreprinderi terenuri cu o suprafață mai mare de 50 ha. Din plantațiile multianuale predomină vița-de vie (64,3%). Prezența în localitate a punctului de colectare a strugurilor asigură producătorii locali cu piață de desfacere. Ocupațiile principale ale locuitorilor acestei zone au fost întotdeauna fitotehnia și în proporții foarte mici - creșterea animalelor (bovine, porcine). Majoritatea populației ocupate din mediul rural desfășoară fie activități agricole, fie este angajată la muncă în alte localități, fie este ocupată la nivel local în sectorul public (educație, ocrotirea sănătății, cultură, asistență socială), ultima având o pondere destul de modestă în structura ocupării din mediul rural.

În localitate activează 6 agenți economici în domeniul agriculturii, silviculturii și pescuit, care asigură 142 de locuri de muncă, defalcări la bugetul local, implicare esențială în dezvoltarea socio-economică a comunei. Tradițional locuitorii din comună se ocupă cu cultivarea viței de vie și a livezilor, produsele agricole fiind o sursă de materie primă preponderent pentru autoconsum și mai puțin vânzare.

Efectivul de animale și păsări existente în gospodăriile populației și țărănești (de fermier) sunt: porcine - 400 capete, ovine – 350 capete, caprine - 250 capete, bovine – 200 capete, cabaline – 70 capete.

3.4.3. Industria

La nivel local activități industriale cu tradiție reprezintă industria alimentară. Industria alimentară și a băuturilor este reprezentată de 3 unități, dintre care 1 fabrică de vin și 1 punct de colectare a produselor alimentare cu 85 de angajați.

3.4.4. Comerțul și serviciile

Comerțul și serviciile sunt reprezentate de întreprinderile care prestează următoarele servicii:

Tabelul 15. Domeniile de activitate a întreprinderilor

Domeniu de activitate	Număr întreprinderi	Număr angajați
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor	18	85
Transport și depozitare	4	27
Activități profesionale, științifice și tehnice	2	3
Construcții	2	3
Activități de cazare și alimentație publică	5	25
Sănătate și asistență socială	2	50
Distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare	1	11
Informații și comunicații	3	6
Tranzacții imobiliare	1	2
Alte activități	1	11

Sursa: Primăria Răzeni

La nivel local există condiții de creditare a afacerilor, dat fiind faptul că aici activează Asociația de Economii și Împrumut „Furnica - Răzeni”. În 2019 numărul beneficiarilor au constituit 911 persoane, iar valoarea creditelor au constituit 14 382 000 lei.

3.4.5. Principali agenți economici

Tabelul următor prezintă actorii principali ai economiei locale:

Tabelul 16. Agenți economici din localitate

Nr. crt	Denumirea agentului economic	Domeniul de activitate
1.	Întreprinderea Silvo-cinegetică "Sil-Răzeni"	Silvicultura și alte activități forestiere
2.	SRL "Floare de cireș"	Alimentație publică
3.	SRL "Vatra Răzeșească"	Agricultură
4.	SRL "Dumpasai"	Comerț cu amănuntul
5.	Asociația de Economii și Împrumut "Furnica-Răzeni",	Activități de depozit și creditare
6.	SRL "Edicons"	Comerț cu amănuntul
7.	SRL "EURO-OLMAR"	Croitorie
8.	SRL "Gaventur-Expres"	
9.	SRL "Clever Energy"	Comerț combustibil
10.	SRL "Pronorma B&C"	Comerț materiale de construcție
11.	SRL "Grimetal"	Comerț materiale de construcție

Sursa: *Primăria Răzeni*

În comună activează ÎM "Apă-Canal" Răzeni ce prestează servicii în domeniul de captare și distribuție a apei potabile și de salubritate, amenajare spații verzi. În cadrul instituției activează 12 angajați.

Tabelul 17. ÎM "Apă-Canal Răzeni"

Nr. crt	Denumirea ÎM	Domeniul de activitate	Cota parte Consiliul comunal	Nr. angajați
1.	ÎM "Apă-Canal Răzeni"	Servicii publice	100%	12

3.5. Infrastructura

3.5.1. Infrastructura Utilităților Publice

Serviciile de transport auto de pasageri. Pe teritoriul localității transportul auto interurban de pasageri este asigurat de către rutele Chișinău –Răzeni (8 rute) și Răzeni-Ialoveni (1 rută), care circulă în fiecare zi a săptămânii, capacitatea zilnică constituind 520 de persoane, dintre care 96% sunt către Chișinău. Prețul călătoriei nu diferă semnificativ: 20 lei spre Chișinău și 19 lei spre Ialoveni. Localitatea nu dispune de transport public local de pasageri.

Rețelele de apă și canalizare. Serviciile de aprovizionare cu apă la nivel local sunt prestate în mod centralizat de către ÎM "Apă-Canal" Răzeni pentru toate gospodăriile din comună. Apa potabilă este explorată din 8 fântâni arteziene (1-s. Mileștii Noi, 7- s. Răzeni) cu adâncimea fiecăreia între 270 și 300 metri care aprovizionează în satul Mileștii Noi 160 gospodării, iar în satul Răzeni între 290 și 370 gospodării. Rețelele principale de apeduct sunt amplasate pe tot teritoriul localității, iar fântânile arteziene au capacitatea de a asigura 100% alimentarea cu apă potabilă a gospodăriilor din sat, dar necesită a fi renovate. Calitatea apei potabile furnizate prin rețeaua centralizată corespunde standardelor sanitare după toate criteriile de evaluare și este apreciată ca medie. Costul 1 m³ pentru persoanele fizice și juridice constituie 8 lei. Lungimea rețelelor de distribuție a apei este de 80 km, dintre care 74 km în s. Răzeni și 6 km în s. Mileștii Noi.

De asemenea, pe teritoriul comunei există un număr de 369 fântâni cu apă de suprafață, dintre care 93% pot fi folosite ca sursă de apă potabilă. Calitatea apei din fântâni este mai joasă și nu corespunde normelor sanitare din cauza concentrațiilor înalte de săruri și nitrați.

Rețeaua de canalizare la nivel local nu există, dar este în proces de construcție, cu suportul financiar din partea Fondului Ecologic Național.

Servicii de telecomunicații. În localitate există TV accesată prin fibra optică, cu un număr de peste 80 canale recepționate, precum și peste 5 de posturi FM.

Rețeaua Internet, TV, precum și telefonia fixă și mobilă este asigurată de mai mulți operatori. Astfel, 38% din locuitori sunt conectați la internet broadband (Moldtelecom, Raznet), iar cca 40 de cetățeni sunt conectați la internet telefonia mobilă (Orange, Moldcel, Unite). Localitatea se află în raza de acoperire a operatorilor Orange, Moldcell și Unite cu 4500 utilizatori.

În comună activează oficiul poștal (s. Răzeni), care acordă servicii de achitare a pensiilor, indemnizațiilor, efectuare plăților pentru servicii de telefon, energie electrică.

De asemenea, localitatea dispune de un centru de acces la internet amplasat în biblioteca satească.

Sistemul de evacuare a deșeurilor parțial este prestat în mod centralizat la nivel local de către ÎM "Apă-Canal" Răzeni. Astfel, ponderea gospodăriilor deservite de ÎM este nesemnificativă și constituie 19% din gospodării, costul variind de la 5 lei/1 sac până la 60 lei. La fel, la nivel local, 1800 gospodării sau 77% deșeurile sunt evacuate în mod individual, prin achitarea a 5 lei/m³ pentru deșeurile stocate la gunoiște.

Sistemul de energie electrică, termică și gazificare. Ponderea populației din localitatea conectată la rețeaua de gazoduct reprezintă 44% și este în creștere cu 14% față de 2018. Restul populației pentru scopuri casnice procură gaze lichefiate în butelii. Pe timp de iarnă locuitorii satului folosesc lemn și cărbune pentru încălzire. La sistemul de energie electrică sunt conectați 100% din gospodării.

Rețeaua drumurilor. Lungimea drumurilor publice este de 100 km, cu o suprafață de 265,73 ha. Ponderea drumurilor locale cu îmbrăcăminte rigidă constituie 33% și pietruite 44%. Iluminarea stradală constituie 85% din drumuri locale. Comuna este amplasată în

preajma drumului magistral M3 ce leagă capitala Chișinău via Cimișlia și Vulcănești de granița cu România prin Giurgiulești.

3.5.2. Fondul locativ

Fondul locativ existent la 01.01.2019 era constituit din 2365 gospodării. Suprafața totală a fondului locativ a caselor particulare în comune constituie 231700 m². În localitate sunt 117 apartamente în case cu blocuri. Majoritatea covârșitoare a locuințelor sunt deținute în proprietate privată, excepție 22 apartamente, proprietar APL Răzeni. Din totalul gospodăriilor, 0,9% prezintă locuințe nesigure, cu condiții de risc sporit la sănătatea și securitatea celor ce locuiesc în ele.

Pe teritoriul com. Răzeni casele sunt construite din material durabil cu toate acestea pe teritoriul comunei sunt înregistrate 8 case avariate, inclusiv în s. Răzeni 7 case cu suprafața totală 211 m², în s. Mileștii Noi o casă cu suprafața 24 m². În stare șubredă în comună sunt 20 case, inclusiv în s. Răzeni 18 case cu suprafața totală – 576 m² și în s. Mileștii Noi – 2 case cu suprafața 64 m². În comună 34 case sunt părăsite.

Caracteristica fondului locativ al comunei se prezintă după cum urmează

Tabelul 18. Dinamica asigurării localității cu servicii edilitare

Servicii edilitare	2015	2016	2017	2018	2019	Dinamica 2015/2019
Nr. gospodării	2332	2340	2347	2357	2365	↑1%
Înzestrate cu apeduct	2308	2315	2327	2335	2342	↑1%
Înzestrate cu canalizare	-	-	-	-	-	
Asigurate cu gaze naturale	804	831	853	875	1024	↑27%
Conectate la rețeaua telefonică	2205	2189	2171	2158	2147	↓-3%
Conectate la rețeaua electrică	2297	2306	2317	2328	2337	↑2%
Conectate la rețeaua de încălzire	-	-	-	-	-	
Salubritate	-	-	-	-	446	
Nr. caselor noi date în exploatare	8	7	10	8	9	↑13%

Sursa: Primăria Răzeni

În perioada analizată 2015-2019 au fost date în exploatare 42 case, media constituind câte 8 case pe an, ceea ce denotă că localitatea se dezvoltă, iar familiile tinere rămân la baștină. Momentan, APL Răzeni a epuizat rezerva de teren pentru construcții atribuită familiilor tinere pentru loc de casă.

Figura 6. Gradul de echipare a fondului locativ cu utilități publice, 2019

Sursa: Primăria Răzeni

Prețul locuințelor este determinat conform relațiilor economiei de piață de calitatea acestora. În com. Răzeni, în prezent prețul caselor individuale variază între 15 000 și 45 000 Euro și depinde de anul în care a fost construită, de amplasarea față de centrul satului, numărul de nivele, suprafața casei, materialele de construcție utilizate, accesul la rețelele de apă, gaz etc. Costul mediu al unui mp de locuință variază de la 200 Euro până la 500 Euro.

Valoarea anuală ale impozitului pe locuință este de 8-15 lei sau 1% din prețul estimat de oficiul cadastral. Ponderea acestui impozit în cadrul bugetului local constituie aproximativ 24% din impozite. Valoarea reală a bunurilor imobile este mult mai mare. Astfel, la nivel local este necesară estimarea valorii de piață a bunurilor imobiliare și crearea unei baze de date/registru pentru impozitare.

3.6. Buna guvernare și management

3.6.1. Gestionarea administrativă

Conform Legii privind administrația publică locală nr. 436–XVI din 28.12.2006 autoritățile administrației publice locale ale com. Răzeni sunt reprezentate prin Consiliul Local și Primar, asistat de specialiștii locali din Primărie. Activitatea autorităților administrației publice locale este bazată pe legislația în vigoare și propriile Regulamente de organizare și funcționare.

Consiliul local Răzeni este organul deliberativ suprem al comunei, care este organizat și își desfășoară activitatea în conformitate cu legislația în vigoare și propriul Regulament de organizare și funcționare. În conformitate cu aceste prevederi Consiliul local asigură procesul de gestionare și decizional în localitate. Consiliul Local se întrunește în ședințe ordinare o dată la 3 luni sau în ședințe extraordinare ori de câte ori este necesar, la cererea Primarului sau a cel puțin o treime din numărul total de consilieri.

Consiliul local stabilește, anual pe baza de inventariere a bunurilor materiale și bănești, valoarea patrimoniului propriu, precum și a unităților din subordonarea sa care îi revin prin lege, impozitele și taxele locale, inclusiv: pentru amenajarea teritoriului, amplasarea obiectelor de comerț, serviciile stării civile și adeverințe eliberate de primărie pe teritoriul administrat de APL Răzeni .

Resursele financiare ale consiliului local se constituie din mijloace bugetare, extrabugetare și de altă natură.

În cadrul consiliului își desfășoară activitatea 4 comisii consultative de specialitate pentru principalele domenii de activitate:

- Comisia consultativă pentru complexul agroindustrial, ecologie, relații funciare, gospodărie comunală, construcție și gestiunea patrimoniului (5 membri)
- Comisia pentru învățământ, cultură, tineret, sport și asistență socială (5 membri)
- Comisia probleme drept și administrația publică (5 membri)
- Comisia pe probleme economie, finanțe și buget (5 membri).

În mediu, comisiile consultative de specialitate ale consiliului local s-au întrunit de 5 ori în 2019, avizând toate proiectele de decizii elaborate.

Consiliul local Răzeni este format din 17 consilieri, dintre care 35% sunt femei. Ponderea consilierilor locali cu studii superioare este mare și constituie 76%, dintre care 46% femei. Aleși locali din categorii social-vulnerabile nu sunt înregistrați.

Tabelul 19. Consiliul local, după sexe, vârste și vechime

Sexe/grupe de vârste	Număr persoane	Cu studii superioare	Realeși
TOTAL	17	13	9
Bărbați	11	7	8
Femei	6	6	1
<i>Grupe de vârstă</i>			
sub 35 ani	3	-	-
35-50 ani	9	-	-
peste 50 ani	5	-	-

Sursa: Primăria Răzeni

Ponderea consilierilor cu vîrstă cuprinsă între 35-50 anii constituie 33%. Din cei 17 consilieri 9 persoane sau 53% au fost realeși de către cetățeni, dintre care majoritatea bărbați (89%).

Primăria și servicii publice locale. Primăria este instituția administrației publice locale condusă de primar prin care se realizează principiile de autonomie locală, descentralizarea serviciilor publice, consultarea cetățenilor și este organul de conducere operativă a treburilor publice locale. Primarul este autoritatea reprezentativă a populației și executivă a Consiliului local. Primăria are o organigramă elaborată și aprobată. Toți angajații se subordonează direct primarului. Existența organigramei instituționalizează relațiile dintre șefși subordonat, eliminând eventuale cauze de conflict.

Echipa angajaților Primăriei Răzeni e constituită din 10 persoane, dintre care 6 bărbați (60%) și 4 femei (40%).

Tabelul 20. Serviciile publice și atribuțiile lor

Funcția publică/postul	Atribuții de bază ale funcției publice/postului	Nr de funcții publice / posturi
Primar	<ul style="list-style-type: none"> • Numește, stabilește atribuțiile și eliberează din funcție personalul primăriei, conduce și controlează activitatea acestora, contribuie la formarea și reciclarea profesională. • Exerciță funcția de ordonator principal de credite. • Reprezintă colectivitatea locală în relațiile cu alte autorități publice, persoane fizice și juridice din țară și străinătate, precum și în instanțele judecătorești, în condițiile legii. • Constată încălcările legislației în vigoare comise de persoane fizice și juridice în teritoriul administrat. 	1
Secretar al CL	<ul style="list-style-type: none"> • organizează și asigură desfășurarea ședințelor Consiliului comunal, • înștiințează despre convocarea consiliului local. • buna funcționare a primăriei. • efectuează lucrările de secretariat. • aducere la cunoștința publică deciziile consiliului local și a dispozițiilor normative ale primarului. • întocmește procesul verbal al ședințelor consiliului. • asigură funcționarea compartimentelor de stare civilă și protecție socială • eliberează extrase sau copii de pe orice act din arhiva consiliului local, în afara celor care conțin informații secrete, stabilite potrivit legii. • legalizează și autentifică actele adoptate. 	1
Contabil șef	<ul style="list-style-type: none"> • planifică, gestionează și controlează resursele financiare publice. • calculează salariul. • prezintă dări de seamă la centrul de statistică, inspectoratul fiscal, fondul social și Direcția de finanțe. • elaborează proiectul bugetului, efectuarea operațiilor legate de executarea bugetului. 	1
Specialiști în percepere fiscale	<ul style="list-style-type: none"> • asigură evidenta impozitelor și taxelor locale, calculează, percepe impozitele. • efectuează și prezintă dări de seamă la Inspectoratul Fiscal, Casa teritorială de asigurări sociale. • întocmește avizele de plată a obligațiilor fiscale și distribuie contribuabililor. 	2
Specialist în probleme de tineret și sport	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborează programe de activitate a tineretului. • Asigură organizarea și desfășurarea în cadrul comunei a spartachiadelor, turneelor, campionatelor și altor competiții sportive. • Participă la diverse foruri, adunări, ședințe, conferințe de rang republican și loca unde sunt puse în discuție problemele dezvoltării culturii fizice și sportului. 	1
Specialist în	<ul style="list-style-type: none"> • Asigură evidența militară a resurselor umane (recruți și 	1

Funcția publică/postul	Atribuții de bază ale funcției publice/postului	Nr de funcții publice / posturi
recrutate și încorporare	rezerviști)	
Specialist în reglementarea regimului proprietății funciare	<ul style="list-style-type: none"> efectuează controlul fondului funciar, folosirea rațională a terenurilor și protecția acestora indiferent de destinația lor, în raza primăriei localității. pregătește, înregistrează și eliberează în modul stabilit de lege documentele juridice a posesorilor funciari. organizează licitații pentru vânzarea sau locațiunea bunurilor proprietate publică. 	1
Îngrijitoare de încăperi	<ul style="list-style-type: none"> asigură efectuarea lucrărilor de curățenie și igienizare a încăperilor din sediul primăriei. 	1
Paznic	<ul style="list-style-type: none"> asigură paza sediului primăriei, amenajarea și curățenia terenului aferent primăriei. 	3

Sursa: Primăria Răzeni

Criteriul de vârstă al lucrătorilor din cadrul primăriei denotă faptul, că primăria este o instituție matură. Din cei angajați, doar 2 persoane (20%) au vârsta sub 35 ani. În cadrul primăriei, 3 funcționari publici (femei) sau 30% dețin stagiul de muncă mai mare de 10 ani.

Tabelul 21. Aparatul primăriei, după sexe, vârste și vechime

Sexe/grupe de vârste	Număr persoane	Cu vechimea mai mică de 1 an	Cu vechimea mai mare de 10 ani
TOTAL	10	1	-
Bărbați	6	1	-
Femei	4	-	3
Grupe de vârstă			
sub 35 ani	2	-	-
35-50 ani	4	-	-
peste 50 ani	4	1	-

Sursa: Primăria Răzeni

Structura după vârstă denotă că sistemul administrației publice locale nu poate fi la moment considerat captivant pentru tinerii specialiști, deși piața forței de muncă abundă în specialiști în administrația publică (pregătiți și în domeniul informatic, limbi străine, posedând viziuni moderne asupra reformei în administrație și capacități de a contribui la realizarea ei, mentalitate nouă și predispuși unui proces de dezvoltare a capacităților, inclusiv prin instruire), deoarece condițiile de lucru și salariile nu sunt atractive, iar posibilitățile de a face carieră sunt reduse.

Sediul primăriei, este unul propriu, cu suprafața de 495m² și deține spațiu suficient pentru activitatea angajaților. Imobilul este în stare satisfăcătoare, dar necesită reparație capitală. Clădirea multietajată este conectată la sistemul centralizat de aprovizionare cu apă și canalizare locală cu sistem de evacuare. Sistemul de încălzire este centralizat (gaze). Grupul sanitar este amplasat în interiorul edificiului și este comun pentru personalul primăriei și cetățeni. Edificiul parțial este amenajat pentru accesul persoanelor cu nevoi speciale.

3.6.2. Bugetul Local

Unul dintre momentele cheie în procesul de dezvoltare a capacităților de analiză și planificare strategică a autorităților publice locale îl constituie utilizarea rațională a resurselor financiare și îmbunătățirea managementului acestora, prin orientare spre domeniile prioritare prevăzute în principalele documente de politică ale autorității.

3.6.2.1. Veniturile bugetului local.

În perioada analizată 2017-2019, **veniturile totale executate** ale bugetului local au înregistrat o creștere constantă, de la 9,8 milioane lei în 2017 la 13,3 milioane lei în 2019. Creșterea a fost condiționată de creșterea transferurilor pentru salarii.

Veniturile proprii înregistrează o evoluție ascendentă în perioada analizată, de la 2,6 mln lei la 2,8 mln lei. Această modificare este condiționată de creșterea veniturilor din taxele locale și celor din alte venituri fiscale și nefiscale.

Veniturile proprii sunt formate din: (1) Impozitele pe proprietate (funciar și pe bunurile imobiliare); (2) Taxele Locale; și (3) Alte venituri fiscale și nefiscale.

Tabelul 22. Structura și evoluția veniturilor bugetare 2017-2020, mii lei

	2017	2018	2019	2020 plan	Evoluția
Venituri proprii, mii lei	2678.9	2585.0	2853.8	3202.3	
Transferuri, mii lei	7186.3	9020.6	10441.1	10739.7	

Sursa: Primăria Răzeni

3.6.2.2. Cheltuielile bugetului local.

În perioada 2017-2019, cheltuielile totale executate au înregistrat o evoluție constantă 12,0–15,0 milioane lei. În 2019, comparativ cu 2017 se înregistrează o creștere a acestui indicator cu 25% sau 3038 mii lei. Creșterea a fost condiționată de implementarea proiectelor în domeniul eficienței energetice, construcția sistemului de canalizare și drumurilor locale precum și de creșterea salariilor tuturor categoriilor de angajați.

Tabelul 23. Structura și evoluția cheltuielilor bugetare conform clasificății funcționale 2017-2019, mii lei

Denumirea indicatorilor	2017	2018	2019	2019/2017
	executat			
Cheltuieli total	12023.7	14175.9	15061.7	25% ↑
Aparatul administrativ	1839.4	1649.7	1874.5	2% ↑
Armata Națională	2.0	1.5	1.8	-10% ↓
Grădinița	5490.4	6033.6	7686.1	40% ↑
Școala	17.6	318.8	298.5	1596% ↑
Apăși canalizare	1446.5	1159.8	564.8	-61% ↓
Biblioteca	99.4	113.1	203.1	104% ↑
Cultură, arta, sport	660.5	666.8	1295.9	96% ↑
Asigurare și asistență socială	160.8	73.5	107.7	-33% ↓
Amenajarea teritoriului	827.64	1849.1	452.9	-45% ↓
Iluminare stradală	580.2	934.1	1129.6	95% ↑

Denumirea indicatorilor	2017	2018	2019	2019/2017
	executat			
Serviciile cantinei sociale				
Transport rutier (drumuri)	999.3	1375.9	1391.0	39% ↑
Alte cheltuieli	-	-	55.8	

Sursa: Primăria Răzeni

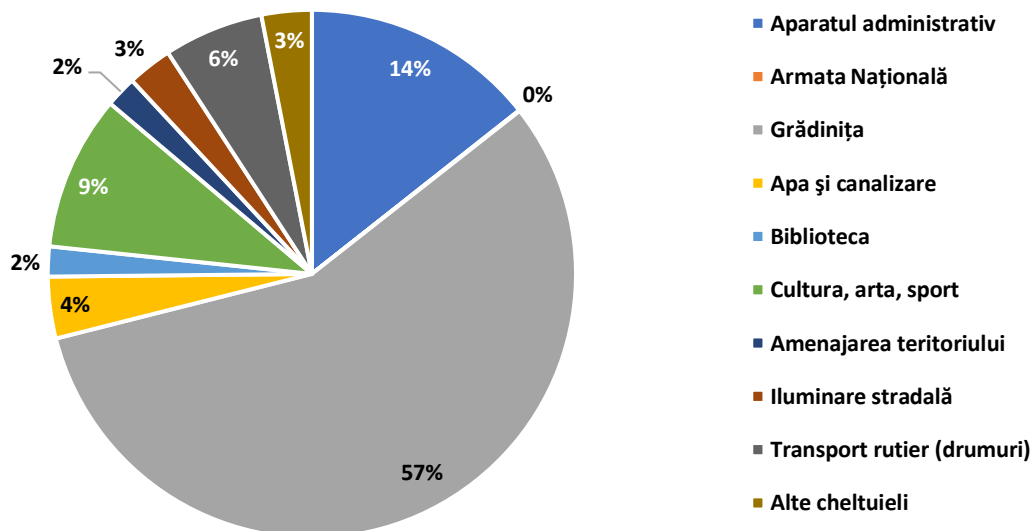
Pe parcursul perioadei analizate, primele trei priorități în structura cheltuielilor bugetare au fost aceleași:

Prioritatea 1 – sistemul de învățământ preșcolar deține ponderea cea mai mare în totalul cheltuielilor bugetare și au avut o evoluție fluctuantă, fiind în creștere cu 40% (2019/2017). Astfel, în perioada anilor 2017 – 2019, ponderea cheltuielilor educaționale a fost de 46%, 43% și 51%. În 2020 pentru sistemul de învățământ preșcolar sunt planificate 57% din total cheltuieli.

Prioritatea 2 – aparatul administrativ. În perioada analizată ponderea acestei categorii de cheltuieli este în creștere nesemnificativă în 2019 (2%), dar în totalul cheltuielilor în descreștere (de la 15% în 2017 la 12% în 2019, ponderea medie constituind 13%). În 2020 pentru aparatul administrativ sunt planificate 14% din total cheltuieli.

Prioritatea 3 – transport rutier (drumuri). Pentru domeniul dat în perioada analizată au fost alocate în mediu cca 9% din total cheltuieli sau 1255,4 mii lei. În 2019, valoarea cheltuielilor au crescut cu 39% față de 2017, creștere condiționată de alocațiile primite din Fondul Rutier, precum și din implementarea proiectelor naționale Drumuri Bune 1 și Drumuri Bune 2. Pentru 2020 sunt planificate 6% din cheltuieli.

Figura 7. Cheltuieli planificate, 2020

Sursa: Primăria Răzeni

Pentru 2020 două prioritare rămân aceleași două domenii (sistemul de învățământ preșcolar și aparatul administrativ), iar al treilea constituie cultura, arta și sportul.

3.6.2.3. Atragerea investițiilor

În perioada analizată 2015-2018 la nivel local au fost implementate 4 proiecte în valoare de 5637 mii lei, cofinanțarea din partea APL Răzeni constituind 25%. Astfel, valoarea proiectelor implementate constituie cca 37% din bugetul executat din anul 2019.

În 2015 a demarat un proiect de mare amploare (construcția rețelelor de canalizare și a stației de epurare în comuna Răzeni), finanțat de către Fondul Ecologic Național. Luînd în considerație transferurile bănești efectuate și lucrările executate, trebuie identificate surse adiționale de finanțare.

Tabelul 24. Lista proiectelor implementate la nivel local

Anii	Denumirea proiectului	Finanțator	Valoarea proiectului, lei	Cofinanțarea APL	Beneficiari proiect
2015-2016	Termoizolarea Liceului Teoretic „Ion Pelivan,,	Fondul pentru Eficiență Energetică (FEN)	2.824.000	706.000	Primăria com. Răzeni Liceul Teoretic „Ion Pelivan,,
2016-2017	Termoizolarea Grădiniței nr. 2 Alunelul	FEN	1.027.000	254.000	Primăria comunei Răzeni
2016-2017	Termoizolarea Grădiniței nr.1 Ghiocel	FEN	489.000	122.000	Primăria comunei Răzeni
2018	Proiect de iluminat public	FEN	1.296.939	324.000	Primăria comunei Răzeni
2015- <i>în derulare</i>	Construcția rețelelor de canalizare și a stației de epurare în comuna Răzeni	Fondul Ecologic Național	31.000.000	15%	Primăria comunei Răzeni

Sursa: Primăria Răzeni

3.6.3. Societatea civilă

La nivel local, în comunitate, activează următoarele organizații:

Tabelul 25. Sectorul asociativ (ONG-urile locale)

ONG	Descriere	Datele de contact:
AO "Eco-Răzeni"	Realizarea programelor eficiente și durabile de incluziune și sporire a participării tinerilor (fete și băieți), în special din categorii defavorizate la dezvoltarea comunității.	Sergiu Gurău Tel. 079641243, email: sergiu.gurau@gmail.com

Sursa: Primăria Răzeni

Asociația obștească "Eco-Răzeni" (www.ecorazeni.md) este o organizație necomercială locală cu sediul în satul Răzeni, raionul Ialoveni, creată de un grup de tineri în decembrie 1998, care și-a pus drept scop îmbunătățirea condițiilor de dezvoltare socio-economică, în special pentru tineri.

Viziunea: Comunități din Republica Moldova în care fiecare tânăr și tânără, în special din categorii defavorizate, beneficiază de oportunități pentru creștere personală și profesională, totodată, contribuind activ la dezvoltarea durabilă a acestora.

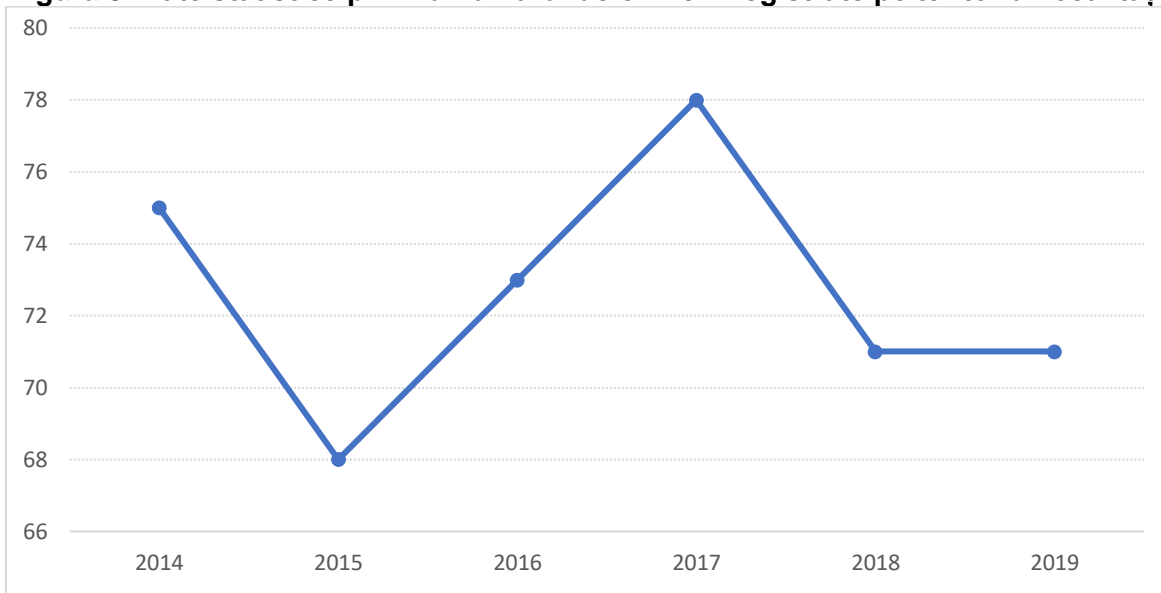
În conformitate cu Planul de dezvoltare strategică a organizației pentru perioada 2019-2021, misiunea asociației este de a realiza programe eficiente și durabile de incluziune și sporire a participării tinerilor (fete și băieți), în special din categorii defavorizate, la dezvoltarea comunității. Ținînd cont de situația actuală, pentru perioada 2019 – 2021, vor fi abordate următoarele priorități strategice: 1. Dezvoltarea unui spectru de servicii integrate de

incluziune socio-profesională a tinerilor cu dizabilități. 2. Sporirea participării tinerilor la dezvoltarea comunității. 3. Implicarea și susținerea activității platformei pentru promovarea antreprenoriatului social. 4. Consolidarea capacităților organizaționale și instituționale.

Organizația este recunoscută ca un actor activ în promovarea drepturilor omului în comunitățile din raionul Ialoveni, desfășurând în parteneriat cu autoritățile administrației publice locale de ambele nivele, instituțiile de învățământ, mass-media, structurile de tineret și ong-urile activități de educație și conștientizare a drepturilor omului de către opinia publică (campanii de sensibilizare a publicului larg, publicații, seminare, cursuri de instruire, concursuri, activități de educație neformală, program de granturi mici pentru tineri). Din aprilie 2010, Eco-Răzeni în parteneriat cu Consiliul Raional Ialoveni coordonează programul raional Fondul pentru Tineri Ialoveni (www.fondultinerilor.md). În decembrie 2012, asociația a fondat prima întreprindere socială în domeniul alimentației publice din Republica Moldova – Floare de cireș SRL (www.floaredecires.org) în cadrul căreia activează două servicii sociale: instruirea la locul de muncă a persoanelor cu dizabilități și cantina de ajutor social. Începând cu august 2013, Eco-Răzeni în parteneriat cu Inspectoratul General al Poliției coordonează programul național Supraveghere de Vecinătate în Moldova (www.supravegherevecinatate.md).

Ordinea publică și siguranța locuitorilor com. Răzeni este garantată de către polițistul de sector. Datele înregistrate privind situația criminogenă arată că numărul infracțiunilor în 2019 față de 2015 este în descreștere cu 5%. Diminuarea numărului de crime săvârșite este condiționat și de instalarea sistemului de iluminat stradal pe toate străzile comunei. Rata infracțiunilor săvârșite în com. Răzeni constituie 9,1 crime la 1000 locuitori în anul 2019.

Figura 8. Date statistice privind numărul de crime înregistrate pe teritoriul localității

Sursa: Primăria Răzeni

3.7. Analiza SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none"> • Amplasarea geografic favorabilă față de centre dezvoltate economic, industrial • Cetățeni activi • Forță de muncă cu pregătire în domenii diverse • Cadre calificate • Localitate cu un număr mare de populație, cu o demografie în creștere, respectiv un buget consolidat • Infrastructură locală dezvoltată: conectare la apeduct, gazificare, acces Internet, iluminat stradal • Lucrări de construcție a sistemului de canalizare inițiate • Diversitatea domeniilor de activitate a întreprinderilor individuale • Spații acvatice • Fîșii forestiere • Punct de colectare și păstrare a producției agricole • Întreprindere Municipală Intercomunitară Răzeni – Cigîrleni - Molești • Experiență în gestionarea proiectelor comunitare finanțate de donatori externi • Societate civilă activă • Existența și implicarea tinerilor la nivel de proiecte locale (Consiliul Tinerilor) • Există relații cu orașe înfrățite de peste hotare. 	<ul style="list-style-type: none"> • Segment din forța de muncă ce lucrează neformal • Migrația forței de muncă spre alte orașe (Chișinău) sau peste hotare • Oportunități reduse de ocupare a forței de muncă • Îmbătrânirea cadrelor calificate • Ardere profesională • Instituții preșcolare dotate insuficient, inclusiv cu nerespectarea cerințelor sanitare, lipsa parasolarelor, acoperiș deteriorat • Lipsa aparatelor de igienizare a fondului de carte • Prelucrarea insuficientă a materiei prime • Terenuri neînregistrate • Imobile neutilizate • Starea uzată a turnurilor de apă • Marcajul și indicatoarele rutiere neevidențiate sau inexistente • Ape menajere neepurate • Lipsa unui sistem centralizat de colectare a deșeurilor • Capacitatea scăzută a APL de atragere a fondurilor • Resurse financiare limitate.
Oportunități	Riscuri
<ul style="list-style-type: none"> • Băștinași de vază • Promovarea voluntariatului • Formare continuă • Dezvoltarea parteneriatelor • Atragerea investițiilor pentru crearea întreprinderilor mici și mijlocii • Colaborarea cu: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Programul Comunitatea Mea ✓ Comuna Măgurele, Ilfov etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Scăderea natalității • Migrația continuă a populației economic activă, inclusiv a specialiștilor • Schimbarea curriculei fără suport metodic • Instabilitate politică • Influență politică și viziuni politice • Corupția • Criza economică-financiară • Finanțare insuficientă de la bugetul de stat • % mare la credite acordate • Dependența sectorului agrar de condițiile naturii • Calamități naturale: inundații, vînturi, incendii

	<ul style="list-style-type: none">• Scăderea calității mediului: apei, aerului etc.• Eroziunea solurilor.
--	--

4. Strategia de dezvoltare socio-economică

4.1. Viziunea comunității

Viziunea conturează imaginea privitoare la profilul comunității, direcțiile principale de evoluție a domeniilor de interes public și răspunde la întrebarea: care este stadiul de dezvoltare spre care se tinde, pentru perioada 2020-2025.

Formularea presupune fragmentare viziunii în elemente-cheie, specifice fiecărui sector sau domeniu implicat.

Viziunea strategiei de dezvoltare a com. Răzeni este:

- O comunitate dinamică, atractivă și durabilă cu economie "verde" și socială,
- cu infrastructură (rețea rutieră și comunală) modernă și dezvoltare inteligentă și durabilă, favorabilă incluziunii sociale cu politici viabile de revigorare sustenabilă a comunității pentru o viață mai bună tuturor locuitorilor elaborate,
- cu servicii publice de calitate, care să răspundă nevoilor tuturor cetățenilor, inclusiv tineri, femei și bărbați, persoane cu dizabilități, persoane în etate,
- cu instituții educative dotate conform standardelor și asigurate cu cadre didactice calificate, cu un număr mare de copii educați în spiritul promovării valorilor artistice și a unui mod sănătos de viață,
- administrație locală transparentă, responsabilă și comunitate proactivă menținută.

4.2. Cadrul și direcțiile strategice

Pentru realizarea viziunii strategice, activitățile și proiectele, tuturor factorilor implicați în procesul de dezvoltare locală, vor fi orientate pe următoarele direcții strategice de dezvoltare:

Obiectivul strategic 1. O economie diversificată, cu potențial uman valorificat în comună

Obiectivul strategic 2. Infrastructură modernă dezvoltată, cu un volum sporit de investiții în infrastructura mare (de utilități)

Obiectivul strategic 3. Serviciile (sport, cultură, sănătate, educație) asigurate cu resurse umane și infrastructură edilitară dezvoltată pentru toate categoriile de cetățeni

Obiectivul strategic 4. Primăria asigurată cu cadre calificate, prestând servicii de calitate în toate ramurile cu un buget echilibrat

4.3. Planul de Acțiuni

O.S. 1. O economie diversificată cu potențial uman valorificat în comună

Proiecte / Activități	Perioada de implementare	Cost, mii lei	Surse de finanțare	Responsabil	Indicatori de performanță
Obiectiv specific 1.1. Stimularea activității economice și atragerea investițiilor					
1.1.1. Extinderea regimului preferențial pentru agenții economici noi formați (scutiri de impozite și taxe locale, acordarea de facilități la perfectarea actelor de constituire, etc.)	2020-2025	-	-	Primar	<ul style="list-style-type: none"> 15 agenți economici nou formați, inclusiv femei și tineri
1.1.2. Crearea Asociației oamenilor de afaceri ramurale prin conlucrare și cooperare la identificarea și soluționarea problemelor comunitare	2020-2025	-	-		<ul style="list-style-type: none"> 3 asociații ramurale active Cel puțin 5 beneficiari, inclusiv tineri și femei
1.1.3. Organizarea instruirilor antreprenorilor, inclusiv din rândul persoanelor cu dizabilități și păturile marginalizate	2020-2025	75, 0	Buget local	Primar	<ul style="list-style-type: none"> 5 instruirii organizate Cel puțin 5 antreprenori beneficiari din rândul tinerilor și femeilor, etc.
1.1.4. Modernizarea pieței agro-alimentară (hală de lactate, carne și pește, miere, fructe și legume)	2021-2025	500, 0	Agent economic Donatori	Administrator piață	<ul style="list-style-type: none"> Acces pentru 30 de agricultori și agenți economici, inclusiv tineri și femei Cel puțin 200 de beneficiari, inclusiv din satele învecinate
1.1.5. Instalare panou informativ pentru plasarea informațiilor a prețurilor pe piață	2021	10, 0	Buget local	Primar	<ul style="list-style-type: none"> 3 panouri informative instalate Cel puțin 7800 locuitori informați, inclusiv 51% femei
1.1.6. Inventarierea și actualizarea terenurilor	2021-2025	100, 0	Surse externe	Primar	<ul style="list-style-type: none"> 1 Comisie inventariere instituită Număr terenuri delimitate fără erori Registrul terenuri actualizat
1.1.7. Valorificarea turismului local	2020-2025	100, 0	Buget local Surse externe	Primar	<ul style="list-style-type: none"> Elaborarea unei hărți turistice a comunei Răzeni Cel puțin 7800 persoane informate, inclusiv 51% femei

O.S.2. Infrastructură modernă dezvoltată, cu un volum sporit de investiții în infrastructura mare (de utilități)

Proiecte / Activități	Perioada de implementare	Cost, mii lei	Surse de finanțare	Responsabil	Indicatori de performanță
Obiectiv specific 2.1. Construcția și extinderea rețelelor de alimentare cu apă și canalizare, a sistemelor de epurare					
2.1.1. Renovarea turnurilor de apă	2020-2024	2 100,0	Buget local Surse externe	Director ÎM, Primar	<ul style="list-style-type: none"> 6 turnuri de apă renovate Cca 7000 beneficiari, dintre care 51% femei cu acces la apă potabilă
2.1.2. Construcția stației de epurare	2020-2025	31 000,0	Buget local Surse externe	Primar	<ul style="list-style-type: none"> 1 stație de epurare
2.1.3. Construcția sistemului de canalizare cu conectare la stația de epurare			Buget local Surse externe	Primar	<ul style="list-style-type: none"> 35 km rețea de canalizare construită Toate instituțiile publice conectate la sistemul de canalizare, 1000 de gospodării conectate la sistemul de canalizare
Obiectiv specific 2.2. Eficientizarea sistemului de management al deșeurilor					
2.2.1 Achiziția autospecialei de încărcare a tomberoanelor	2020-2025	1 500, 0	Buget local Surse externe	Director ÎM, Primar	<ul style="list-style-type: none"> 1 mașină colectare deșeuri procurată
2.2.2 Procurarea tomberoanelor pentru colectarea selectivă a deșeurilor	2020-2025	500, 0	Buget local Surse externe	Director ÎM, Primar	<ul style="list-style-type: none"> 1500 tomberoane distribuite către locuitori, inclusiv 10% din categorii social-vulnerabile 1500 abonați la sistemul de gestionare a deșeurilor
2.2.3 Evaluarea eficienței serviciului de evacuare a deșeurilor	Anual	-	-	Specialist APL	<ul style="list-style-type: none"> Raport anual 1 sondaj de opinie
Obiectiv specific 2.3. Creșterea calității serviciilor publice la nivel local					
2.3.1. Extinderea rețelelor de presiune medie și joasă de gaz	2020-2025	8 000, 0	MoldovaGaz	Primar	<ul style="list-style-type: none"> 24 km rețele de presiune medie și joasă de gaz 1000 de gospodării conectate la rețeaua de gaze
2.3.2. Construcția și reparația drumurilor locale	2020-2025	10 000, 0	Fondul rutier Buget local Surse externe	Primar	<ul style="list-style-type: none"> 20 km de drum construit 10 km de drum reparat Cca 7800 beneficiari, dintre care 51% femei

Proiecte / Activități	Perioada de implementare	Cost, mii lei	Surse de finanțare	Responsabil	Indicatori de performanță
2.3.3. Construcția trotuarului spre strada Calea Chișinăului	2021-2025	1 000, 0	Buget local Surse externe	Primar	<ul style="list-style-type: none"> 4000 m² de trotuar 700 locuitori de pe stradă care se deplasează în condiții sigure
2.3.4. Aplicarea marcajelor și a semnelor rutiere pe drumurile cu înveliș asfaltic	2020-2025	100, 0	Buget local Surse externe	Primar, Director Drumuri Ialoveni	<ul style="list-style-type: none"> 10 km de drum cu marcaj și semne rutiere Cca 7800 beneficiari, dintre care 51% femei
2.3.5. Construcția a 4 poduri pentru acces către terenurile agricole	2020-2025	500, 0	Buget local Surse externe	Primar	<ul style="list-style-type: none"> 4 poduri construite Cca 7800 beneficiari, dintre care 51% femei
2.3.6. Adaptarea tuturor instituțiilor publice și a trotuarelor cu pante de acces	2020-2022	200, 0	Buget local	Director instituții, Primar	<ul style="list-style-type: none"> 8 instituții dotate cu pante de acces, Cel puțin 50 beneficiari din categorii social-vulnerabile 2 km de trotuar renovat conform normelor de accesibilitate, inclusiv pentru persoanele cu dizabilități locomotorii
2.3.7. Amenajarea 1 parc și 2 scuaruri din comună	2020-2025	2 000, 0	Buget local Surse externe	Primar	<ul style="list-style-type: none"> 1 parc sau 4,6 ha și 1 scuar sau 1,0 ha amenajate - satul Răzeni, 1 scuar sau 1,0 ha amenajate- satul Mileștii Noi Cca 7800 beneficiari, dintre care 51% femei
2.3.8. Finisarea lucrărilor de consolidare a ravenei și amenajarea parcului	2020-2025	4 000, 0	Buget local Surse externe	Primar	<ul style="list-style-type: none"> 1 scuar sau 6000 m² amenajat în centrul satului Răzeni Cca 7800 beneficiari, dintre care 51% femei
2.3.9. Extinderea și întreținerea iluminării publice	2020-2025	600,0	Buget local	Primar	<ul style="list-style-type: none"> 6 km rețele de iluminat public Cca 7800 beneficiari, dintre care 51% femei
2.3.10. Dotarea postului de salvatori și pompieri cu instrumente	2020-2025	50,0	Buget local Surse externe	Primar	<ul style="list-style-type: none"> Instrumente pentru descarcerare și deconectare electricitate

O.S. 3. Serviciile (sport, cultură, sănătate, educație) asigurate cu resurse umane și infrastructură edilitară dezvoltată pentru toate categoriile de cetățeni

Proiecte / Activități	Perioada de implementare	Cost, mii lei	Surse de finanțare	Responsabili	Indicatori de performanță
Obiectiv specific 3.1. Îmbunătățirea condițiilor de desfășurare a serviciilor de educație					
Grădinița de copii nr. 1 „Ghiocel”					
3.1.1. Reconstrucția acoperișului	2020-2025	1 000, 0	Buget local Surse Externe	Director, Primar	<ul style="list-style-type: none"> • Acoperiș reparat
3.1.2. Reparația interioară a 5 grupe de copii	2020-2025	1 600, 0	Buget local Surse externe	Director Primar	<ul style="list-style-type: none"> • Reparația interioară a 5 grupe de copii • Cel puțin 117 beneficiari, inclusiv fete
3.1.3. Dotarea tehnică a grădiniței	2020-2025	300, 0	Buget local Surse externe	Director Primar	<ul style="list-style-type: none"> • 1 ușă de la depozitul alimentar din curte reparată • Remobilarea a 2 grupe cu dulapuri pentru haine • 1 sală de sport reparată și dotată cu inventar sportiv • 117 beneficiari, dintre care 50 fete
3.1.4. Construcția a 3 parasolare	2020-2022	450, 0	Buget local	Director Primar	<ul style="list-style-type: none"> • 3 parasolare construite conform cerințelor • 3 căi de acces pavate către parasolare
3.1.5. Construcția în variantă albă a drumului ce duce spre blocul alimentar	2020-2022	50, 0	Buget local	Director Primar	<ul style="list-style-type: none"> • 100 m drum în variantă albă construit
3.1.6. Dotarea grupei (nr. 5) conform standardelor	2020-2025	200, 0	Buget local Surse externe	Director Primar	<ul style="list-style-type: none"> • 1 grupă (nr. 5) pentru copii cu vârsta cuprinsă între 2-3 ani dotată conform standardelor • Cel puțin 25 beneficiari
Grădinița de copii nr.2 „Alunelul”					
3.1.7. Reconstrucția acoperișului	2020-2025	2 500, 0	Buget local Surse Externe	Director, Primar	<ul style="list-style-type: none"> • Acoperiș reparat
3.1.8. Reparația exterioară a grădiniței	2020-2025	500, 0	Buget local Surse externe	Director, Primar	<ul style="list-style-type: none"> • Sistemul de acumulare a apelor (burlane, streșini) reparat • Scările de la intrare reparate • 170 beneficiari, dintre care 95 fete
3.1.9. Reparația interioară a 8 grupe de copii	2020-2025	2 800, 0	Buget local Surse externe	Director Primar	<ul style="list-style-type: none"> • 8 grupe de copii reparate conform standardelor
3.1.10. Dotarea tehnică a uscătoriei	2020-2023	15, 0	Buget local	Director	<ul style="list-style-type: none"> • 1 uscător de rufe cu capacitate mare

Proiecte / Activități	Perioada de implementare	Cost, mii lei	Surse de finanțare	Responsabili	Indicatori de performanță
3.1.11. Dotarea tehnică în conformitate cu SMDIET a 4 grupe	2020-2025	200, 0	Buget local Surse externe	Director Primar	<ul style="list-style-type: none"> • 1 secție de uscat veselă (pentru blocul alimentar) • Renovare mobilier în 4 grupe (mese, scaune, dulapuri pentru jucării și materiale didactice, pentru păstrarea veselei) • Dotarea grupelor cu 8 calculatoare • Cel puțin 36 beneficiari
3.1.12. Construcția unui teren de sport	2020-2025	250, 0	Buget local Surse externe	Director Primar	<ul style="list-style-type: none"> • 1 teren de sport construit și dotat
3.1.13. Construcția spațiului acoperit pentru albituri	2020-2022	30, 0	Buget local	Director	<ul style="list-style-type: none"> • Spațiul acoperit pentru albituri construit
Grădinița de copii Buburuza, Mileștii Noi					
3.1.14. Dotarea didactico-materială în conformitate cu SMDIET	2020-2022	20, 0	Buget local	Director	<ul style="list-style-type: none"> • 2 grupe în conformitate cu SMDIET dotate cu materiale didactico-materiale
3.1.15. Dotarea cabinetului medical	2020-2023	30, 0	Buget local	Director	<ul style="list-style-type: none"> • 1 cabinet medical amenajat în conformitate cu Standardele minime de dotare a instituțiilor preșcolare • Cel puțin 30 beneficiari, dintre care 14 fete
3.1.16. Dotarea tehnică a uscătoriei	2020-2021	5, 0	Buget local	Director	<ul style="list-style-type: none"> • Acoperiș pentru culmile de uscat albiturile construit
3.1.17. Reparația depozitului pentru produse alimentare	2020-2022	30, 0	Buget local	Director	<ul style="list-style-type: none"> • 1 depozit pentru produsele alimentare reparat
3.1.18. Dotarea sălii festive și de sport	2020-2023	40, 0	Buget local	Director	<ul style="list-style-type: none"> • 1sală festivă și de sport dotată (echipament, mobilier)
3.1.19. Crearea condițiilor pentru copii în spațiul liber	2020-2023	600, 0	Buget local Surse externe	Director, Primar	<ul style="list-style-type: none"> • Reparația scârilor • Rampe de acces pentru persoane cu nevoi speciale(la scara de la poartă și la scările de la intrările în instituție). • Reparația WC din curte. • 1 parasolar și pavaj până la pavilion în conformitate cu cerințele SMDIET construit

Proiecte / Activități	Perioada de implementare	Cost, mii lei	Surse de finanțare	Responsabili	Indicatori de performanță
Liceul Teoretic "Ion Pelivan"					
3.1.20. Asigurarea Liceului cu tehnologii informaționale moderne	2021-2025	2 000, 0	Buget instituție Surse externe	Director	<ul style="list-style-type: none"> • 30 computere • 6 proiectoare • table interactive-10 • 1 clasă lingofonică dotată cu 30 unități • 10 seturi de roboți • Cel puțin 895 beneficiari, inclusiv 450 fete
3.1.21. Asigurarea tuturor elevilor din liceu cu hrană caldă: clasele I-IV, clasele V-XII	2021-2025	2 000, 0 1 350, 0	Buget instituție Beneficiarii	Director, contabil	<ul style="list-style-type: none"> • Cel puțin 895 elevi, inclusiv 450 fete
3.1.22. Asigurarea transparenței și eficienței gestionării resurselor destinate procesului de instruire și educație de la liceu, inclusiv a banilor colectați de la părinți	2021-2025	-	-	Consiliul de administrație a instituției Consiliul de administrație a AO Liceum Răzeni	Pagina Web a liceului pentru promovarea principiilor sponsorizării și filantropiei actualizată http://lrazeni.educ.md
3.1.23. Consolidarea autoadministrării școlare la liceul teoretic	2021-2025	30, 0	Bugetul instituției	Administrația și Consiliul elevilor	<ul style="list-style-type: none"> • 1 Consiliu creat • Cel puțin 895 elevi, inclusiv 450 fete
3.1.24. Asigurarea condițiilor pentru sprijinirea copiilor a căror părinți sunt plecați peste hotare (facultative, consultații etc.);	2021-2025	1 000, 0	Bugetul instituției Surse externe	Administrația	<ul style="list-style-type: none"> • 100 beneficiari, număr proporțional fete și băieți • Cel puțin 10 facultative, consultații organizate
3.1.25. Asigurarea condițiilor pentru sprijinul copiilor cu cerințe educaționale speciale (CES)	2021-2025	300, 0	Bugetul instituției Surse externe	Administrația	<ul style="list-style-type: none"> • 30 copii cu CES
3.1.26. Instituirea unui transport auto școlar	2021-2025	1 000, 0	Surse externe	Specialist CR Ialoveni, primăria com. Răzeni	<ul style="list-style-type: none"> • Autobuz pentru 40 de locuri • Cel puțin 30 beneficiari, număr proporțional de fete și băieți

Proiecte / Activități	Perioada de implementare	Cost, mii lei	Surse de finanțare	Responsabili	Indicatori de performanță
				administrația instituției LT "Ion Pelivan"	
3.1.27. Renovarea stadionului prin construcția sistemului de drenaj	2021-2025	1 000, 0	Bugetul instituției Surse externe	Administrația instituției, Specialist	<ul style="list-style-type: none"> • 1 stadion renovat • Sistem drenaj construit • Cel puțin 895 beneficiari, inclusiv 450 fete
3.1.28. Dotarea laboratoarelor de Chimie, Fizică și Biologie	2021-2025	1 900, 0	Bugetul de stat și local; Surse atrase	Director	<ul style="list-style-type: none"> • Laboratoare de Chimie, Fizică și Biologie reutilate • Cel puțin 895 beneficiari, inclusiv 450 fete
3.1.29. Construcția și dotarea unei biblioteci	2021-2025	5 000, 0	Surse externe	Administrația instituției, Consiliul de administrație	<ul style="list-style-type: none"> • 1 bibliotecă și depozitul de manuale/cărți construit
3.1.30. Construcția și dotarea cabinetelor de educație tehnologică	2021-2025	5 000, 0	Surse externe	Administrația instituției, Consiliul de administrație	<ul style="list-style-type: none"> • Cabinete de Educație tehnologică construite și dotate
3.1.31. Reparația blocului B	2021-2025	1 000, 0	Bugetul de stat și local; Surse atrase "Reforma Învățământului în Republica Moldova"	Director	<ul style="list-style-type: none"> • Reparația acoperișului • Reparația sistemului de ventilare (cantina, blocul alimentară, Sală de sport, Sală de festivități); • Reparația Sălii de festivități • Cel puțin 400 beneficiari, inclusiv 200 fete
3.1.32. Reparația capitală a Blocurilor A și C	2021-2025	7 200, 0	Bugetul de stat și local; Surse atrase	Director	<ul style="list-style-type: none"> • Reparație acoperiș blocul B • Sistem de ventilație tip flux-reflux • Sală de festivități renovată • Blocurile A și C renovate complet • Cel puțin 895 beneficiari, inclusiv 450 fete
3.1.33. Construcția Stației de epurare a instituției	2021-2025	9 000, 0	Bugetul de stat și local;	Director	<ul style="list-style-type: none"> • Stație de epurare cu capacitate mică (32 m²)

Proiecte / Activități	Perioada de implementare	Cost, mii lei	Surse de finanțare	Responsabili	Indicatori de performanță
3.1.34. Construcția grupului sanitar la liceu	2021-2025	1 350, 0	Surse atrase Surse atrase proiectul "Reforma în Învățământ" Banca mondială și Guvernul RM prin FISM	CR Ialoveni, primăria com. Răzeni administrația instituției LT "Ion Pelivan"	<ul style="list-style-type: none"> • Cel puțin 950 beneficiari, inclusiv 500 fete • Grup sanitar, inclusiv pentru persoanele cu nevoi speciale construit • Cel puțin 895 elevi, inclusiv 450 fete
Obiectiv specific 3.2. Stimularea masurilor de promovare a sănătății care să contribuie la creșterea accesului tuturor cetățenilor la Centrul de sănătate publică „Grigore Bivol,,					
3.2.1. Instituirea unui staționar de zi la Centrul de sănătate publică	2020-2025	3 000, 0	Buget local Surse Externe	Director CS, Primar	<ul style="list-style-type: none"> • 2000 beneficiari, dintre care 1100 femei
3.2.2. Dotarea tehnică a laboratorului Centrului de sănătate publică	2020-2023	12, 0	Buget local Surse externe	Director CS	<ul style="list-style-type: none"> • Laborator dotat cu Hotă pentru laborator, destilator, dulap pentru sterilizare
3.2.3. Dotarea cabinetului pentru control profilactic	2020-2022	65, 0	Buget local Surse externe	Director CS	<ul style="list-style-type: none"> • 1 fotoliu ginecologic • Cel puțin 50 femei, inclusiv 30% persoane din categorii social-vulnerabile
3.2.4. Dotarea cabinetului pentru fizioterapie	2020-2022	30, 0	Buget local Surse externe	Director CS	<ul style="list-style-type: none"> • Aparate pentru fizioterapie • 1 lampă bactericidă mobilă • Cel puțin 200 beneficiari, inclusiv 40% persoane din categorii social-vulnerabile
Obiectiv specific 3.3. Reabilitarea durabilă și modernizarea obiectivelor culturale					
Casa de Cultură „Ion Inuceț,,					
3.3.1. Reparația fațadei clădirii	2020-2022	500, 0	Buget local Surse externe	Director Primar	<ul style="list-style-type: none"> • Fațada clădirii renovată • Cel puțin 200 beneficiari, dintre care 135 copii
3.3.2. Reparația scenelor din sala mare și mică	2020-2021	250, 0	Buget local Surse externe	Director Primar	<ul style="list-style-type: none"> • 2 scene reparate • Cel puțin 200 beneficiari, dintre care 135 copii
3.3.3. Dotarea cu echipamente și recuzita necesară a colectivelor artistice	2020-2021	35, 0	Buget local	Director	<ul style="list-style-type: none"> • Cel puțin 5 Costume naționale procurate • Instrumente procurate

Proiecte / Activități	Perioada de implementare	Cost, mii lei	Surse de finanțare	Responsabili	Indicatori de performanță
3.3.4. Digitizarea patrimoniului cultural local	2020-2025	30, 0	Buget local	Director	<ul style="list-style-type: none"> • 130 beneficiari, dintre care 70 femei • Cel puțin 5 piese înregistrate
3.3.5. Extinderea și modernizarea serviciilor culturale a comunității	2021-2025	140, 0	Buget local	Director Primar	<ul style="list-style-type: none"> • Centrul de meșteșugărit deschis
3.3.6. Completarea sistemului de sonorizare	2021-2023	40, 0	Buget local	Director	<ul style="list-style-type: none"> • Pupitru pentru sonorizare procurat • 2 Microfoane suspendabile procurate • Sistem de videoproiecție instalat • Mecanism scenic instalat
Biblioteca Publică „Elena Alistar,,					
3.3.7. Reparația bibliotecii sătești	2020- 2023	30, 0	Buget local	Director	<ul style="list-style-type: none"> • 54 m² de spațiu reparat
3.3.8. Dotarea bibliotecii cu mobilier și tehnologii moderne conform standardelor minime	2021-2025	25, 0	Buget local Surse externe	Director	<ul style="list-style-type: none"> • Remobilare bibliotecă (6 mese și 30 scaune procurate 2 dulapuri și 4 polițe) • 1 aparat de igienizare a fondului de cărților
3.3.9. Dezvoltare Serviciului Nou Bibliotecă „Accesul locuitorilor comunei Răzeni la informații publice”	2020-2025	50, 0	Buget local	Director Bibliotecar	<ul style="list-style-type: none"> • 1 ecran și proiector procurat, 1 imprimantă color procurat • 2 numere a buletinului tipărite anual • Cel puțin 100 beneficiar, inclusiv copii și persoane în etate
Obiectiv specific 3.4. Diversificarea serviciilor sociale la nivel local pentru toate categoriile de cetățeni					
3.4.1. Extinderea capacităților Cantinei sociale pentru asigurarea a 50 de persoane cu hrană gratuită	2020-2025		Surse externe	ONG	<ul style="list-style-type: none"> • 50 de bătrâni din familii defavorizate
3.4.2. Crearea centrului sportiv pentru tineri pe baza fostei cazangeriei	2020-2025	1 500 000 lei	Buget local Surse externe	Primar	<ul style="list-style-type: none"> • 300 m² reparați • 1 centru sportiv dotat • Cel puțin 20 tineri
3.4.3. Amenajarea terenurilor de joacă pentru copiii din comună	2020-2025	600 000 lei	Bugetul local Surse externe	Primar	<ul style="list-style-type: none"> • 3terenuri de joacă amenajate (2 - în s. Răzeni, 1 - s. Mileștii Noi) • 200 copii, inclusiv din categorii social-vulnerabile

O.S. 4. Primăria asigurată cu cadre calificate, prestând servicii de calitate în toate ramurile cu un buget echilibrat

Proiecte / Activități	Perioada de implementare	Cost, mii lei	Surse de finanțare	Responsabili	Indicatori de performanță
Obiectiv specific 4.1. Creșterea transparenței și capacității de gestiune publică					
4.1.1. Identificarea necesităților de instruire și delegarea funcționarilor publici din primărie	2020-2025	30, 0	Buget local	Secretar CL	<ul style="list-style-type: none"> • Chestionar elaborat și distribuit • 10 angajați chestionați • Studiarea posibilităților de delegare a funcționarilor la diferite cursuri de instruire desfășurate de Academia de Administrare Publică, CALM și alte instituții sau organizații care prestează servicii în domeniu
4.1.2. Identificarea necesităților de instruire prin chestionarea fiecărui consilier	2020-2025	-	-	Secretar CL	<ul style="list-style-type: none"> • Chestionar elaborat și distribuit • 17 consilieri chestionați • 3 necesități de instruire identificate
4.1.3. Desfășurarea adunărilor generale ale cetățenilor cu prezentarea rezultatelor activității CL și a primarului	2020-2025	10, 0	Buget local	Secretar CL Primar	<ul style="list-style-type: none"> • Minim câte o adunare generală a cetățenilor anual • Cel puțin 7000 locuitori informați, inclusiv 51% femei
4.1.4. Actualizarea informației pe pagina web	2020-2025	-	-	Specialist APL	<ul style="list-style-type: none"> • Cel puțin 20 știri elaborate și postate • Pagină web actualizată • Cel puțin 7000 locuitori informați, inclusiv 51% femei
4.1.5. Publicarea rapoartelor despre activitatea CL și a primăriei	2020-2025	-	-	Secretar CL	<ul style="list-style-type: none"> • Minim câte un raport despre activitatea CL și a primăriei publicat anual • Cel puțin 7000 locuitori informați, inclusiv 51% femei
4.1.6. Publicarea rapoartelor privind exercițiul bugetar	2020-2025	-	-	Secretar CL	<ul style="list-style-type: none"> • Minim câte un raport bugetar publicat anual • Cel puțin 7000 locuitori informați, inclusiv 51% femei
4.1.7. Plasarea Planului Urbanistic General pe	2020	-	-	Specialist	<ul style="list-style-type: none"> • Planul Urbanistic General disponibil online

Proiecte / Activități	Perioada de implementare	Cost, mii lei	Surse de finanțare	Responsabili	Indicatori de performanță
pagina web				APL	<ul style="list-style-type: none"> • Cel puțin 7000 locuitori informați, inclusiv 51% femei
4.1.8. Reparația fațadei primăriei	2021-2025	600, 0	Buget local Surse externe	Primar	<ul style="list-style-type: none"> • Clădirea primăriei termoizolată • Condiții pentru angajați • Reducerea cu 10% a facturii la energia termică
4.1.9. Finalizarea procedurii de transmitere a clădirii centrului de sănătate vechi de la Consiliul raional Ialoveni la Consiliul local Răzeni	2021-2022	25, 0	Buget local	Secretar	<ul style="list-style-type: none"> • Clădirea înregistrată la balanța Consiliului local

1.1. Planul și cadrul de monitorizare și evaluare

1.1.1. Etape de implementare

Succesul realizării Strategiei de Dezvoltare Comunitară a com. Răzeni depinde, în mare măsură, de participarea tuturor locuitorilor la procesul de implementare și monitorizare a acesteia, de prezența unei coaliții încheiate în societate. În procesul realizării Strategiei vor fi implicați mai mulți actori, îndeplinind rolul de implementator al acțiunilor planificate:

1. Administrația publică locală (Consiliul Local, Primarul, Primăria)
2. Locuitorii comunei
3. Societatea civilă
4. Agenții economici
5. Structuri externe (Consiliul raional, Guvernul, Organizațiile internaționale).

Implementarea Strategiei de Dezvoltare Comunitară (SDC) a com. Răzeni poate fi divizată convențional în 3 etape:

1. **Adoptarea SDC.** În cadrul acestei etape Strategia de dezvoltare va fi supusă consultării în cadrul Audierilor publice organizate de către primărie. După ajustarea documentului de politici publice conform propunerilor și recomandărilor recepționate, Strategia va fi înaintată Consiliului Local spre aprobare. După aprobarea și publicarea strategiei, Primăria va coordona elaborarea planurilor de acțiuni semestriale și anuale privind realizarea strategiei în conformitate cu Planul Strategic de Acțiuni.
2. **Implementarea SDC** se va efectua prin realizarea acțiunilor, activităților, măsurilor și proiectelor concrete de implementare. Pentru fiecare acțiune, proiect vor fi stabilite obiective, planul activităților necesare, perioada de desfășurare (durata), responsabilii și partenerii care vor realiza proiectul. De asemenea, vor fi identificate și asigurate sursele de finanțare a proiectelor propuse spre implementare.
3. **Monitorizarea SDC.** În perioada de implementare responsabilii de realizarea planului de acțiuni vor raporta îndeplinirea activităților, proiectelor și atingerea obiectivelor specifice. Monitorizarea proiectelor, acțiunilor și strategiilor se va efectua prin intermediul Indicatorilor de implementare stabiliți. În cazul în care se vor identifica devieri de la Planul Strategic de acțiuni se vor iniția măsuri de corectare sau ajustare a acestui plan.

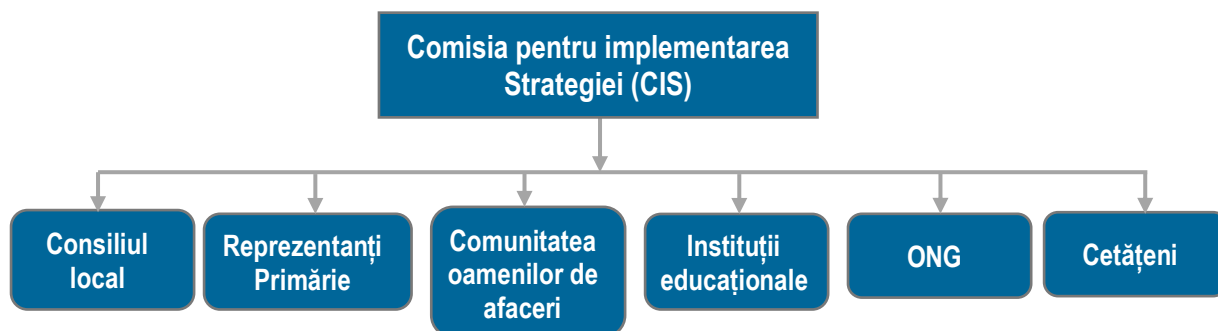
1.1.2. Monitorizarea strategiei

Procesul de monitorizare a strategiei constă în: (i) evaluarea atingerii obiectivelor strategice și obiectivelor specifice care va fi realizată prin intermediul indicatorilor de implementare și (ii) raportarea rezultatelor evaluării.

Monitorizarea implementării strategiei se va efectua de **Comisia pentru Implementarea Strategiei** (în continuare CIS). CIS va fi creată prin Decizia Consiliului Local cu statut de Comisie obștească pe lângă Consiliul local și Primărie în componența căreia va fi asigurată reprezentarea tuturor factorilor implicați în dezvoltare:

- Consiliul local (președinții comisiilor consultative despecialitate sau consilieri locali)
- Reprezentanți Primărie (Primarul, 2 – 3 specialiști)
- Comunitatea oamenilor de afaceri
- Instituții educaționale (directori instituții de învățământ)
- Organizații non-guvernamentale (reprezentanți ai ONG-ilor ce activează în domeniul protecției mediului, social, apărarea drepturilor omului și de tineret, etc.)
- Cetățeni (grupul va fi reprezentativ și va include tineri, reprezentanți ai diverse grupuri sociale sau etnice, număr proporțional de femei și bărbați).

Figura 9. Structura cadrului instituțional de monitorizare și implementare a SDC

În implementarea strategiei responsabilitățile de bază ale CIS vor fi:

- Planificarea implementării acțiunilor
- Elaborarea și promovarea adoptării deciziilor privind acțiunile de implementare
- Coordonarea activităților de implementare a acțiunilor și proiectelor de dezvoltare
- Coordonarea activităților de atragere a surselor financiare alternative în scopul realizării problemelor identificate
- Monitorizarea implementării planului de acțiuni
- Elaborarea rapoartelor și prezentarea lor către Consiliul Local
- Acordarea asistenței tehnice și consultative în toate domeniile
- Elaborarea și dezbateră proiectelor prioritare de dezvoltare
- Analiza deciziilor privind diverse probleme ale comunității
- Elaborarea și inițierea modificărilor în strategie
- Elaborarea studiilor și proiectelor de dezvoltare, etc.

CIS își va desfășura activitatea în ședințe care se vor desfășura cel puțin o dată în 6 luni.

Un rol important în procesul de implementare a strategiei îl are Consiliul Local, care se va ocupa nemijlocit de monitorizarea și evaluarea procesului de implementare a Planului de acțiuni. Competențele Consiliului Local se vor axa pe:

- Coordonarea activităților de antrenare a populației în acțiunile de realizare a proiectelor
- Promovarea dialogului permanent cu locuitorii, asigurarea transparenței în activitatea APL
- Încurajarea Voluntarilor în diverse activități publice
- Stimularea și coordonarea conlucrării actorilor comunității în realizarea obiectivelor comune ale Strategiei
- Parteneriatul cu APL, ONG, agenții economici în cea ce privește implementarea, monitorizarea și evaluarea Planului de acțiuni a Strategiei.

Raportarea implementării strategiei se va efectua prin elaborarea și prezentarea de către responsabilii de implementare a rapoartelor către CIS privind realizarea Planului de acțiuni și a obiectivelor specifice. Anual CIS va prezenta Consiliul Local raportul de evaluare a implementării Strategiei.

Obiect Monitoring	Elaborator/ Destinatar	Raport	Descriere
Realizarea obiectivelor	CIS și Consiliul Local	Raport semestrial/ anual	Raport bazat pe analize, sondaje a locuitorilor pentru evaluarea impactului implementării strategiei
Realizarea acțiunilor,	Responsabili de implementare	Raport semestrial sau după finisarea	Rapoarte prezentate de responsabilii de implementare

Obiect Monitoring	Elaborator/ Destinatar	Raport	Descriere
proiectelor		activității	privind îndeplinirea acțiunilor, proiectelor

Evaluarea implementării Strategiei se va efectua prin analiza indicatorilor. Pentru fiecare acțiune planificată sunt stabiliți anumiți indicatori de implementare. În baza informațiilor furnizate de la responsabilii de implementare, beneficiari sau instituții specializate se vor stabili nivelul și gradul de implementare a acțiunilor și atingere a obiectivelor fixate.

1.1.3. Riscuri și Impedimente de Implementare

Realizarea efectivă a acțiunilor propuse în Strategia de dezvoltare poate fi împiedicată de prezența anumitor riscuri și impedimente de implementare. Riscurile și impedimentele aferente implementării strategiei de dezvoltare pot fi divizate în două categorii: (i) interne și (ii) externe.

Tabelul 26. Riscuri și impedimente de implementare

Domeniu	Descriere
Riscuri și impedimente interne	
Managementul implementării strategiei	<ul style="list-style-type: none"> • Confruntări de interese privind implementarea strategiei • Prevalarea intereselor personale • Resurse financiare limitate • Lipsa capacităților de atragere a investițiilor
Parteneriat	<ul style="list-style-type: none"> • Neconlucrarea autorităților publice locale cu sectorul de afaceri și comunitatea • Indiferența și neimplicarea populației în susținerea activităților • Lipsa de experiență a structurilor societății civile și neimplicarea lor • Neimplicarea partenerilor internaționali
Dezvoltarea economică	<ul style="list-style-type: none"> • Lipsa interesului din partea comunității de afaceri în dezvoltarea bazei economice locale
Social	<ul style="list-style-type: none"> • Resurse limitate pentru acordarea asistenței sociale • Pauperizarea continuă a populației • Emigrarea forței de muncă
Mediu	<ul style="list-style-type: none"> • Populație neconștientizată privind efectele poluarea mediului
Riscuri și impedimente externe	
Cadrul politico-juridic	<ul style="list-style-type: none"> • Instabilitatea cursului politic • Contradicția și instabilitatea legislației în vigoare
Relații parteneri externi	<ul style="list-style-type: none"> • Lipsa conlucrării cu autoritățile publice raionale și centrale • Neimplicarea partenerilor internaționali
Starea economiei	<ul style="list-style-type: none"> • Potențial investițional redus • Inaccesibilitatea piețelor de desfacere de peste hotare • Infrastructură de afaceri nedezvoltată • Risc de țară.

Anexa 1. Sesiunea de prioritizare a proiectelor eligibile finanțării din partea programului CM

În cadrul atelierului de planificare strategică (on-line), ziua a 3a, facilitatorul CM, dl Andrei Gavrilița a organizat o sesiune de prioritizare a proiectelor eligibile finanțării în cadrul programului de proiecte de până la 60 000 USD finanțat de USAID prin intermediul proiectului Comunitatea Mea. Comunitatea parteneră asigură cel puțin 35% din costul total al proiectului.

Inițial, din planurile de acțiuni ale fiecărei direcții strategice elaborate în cadrul atelierului de planificare strategică, au fost selectate proiectele ce presupun eforturi financiare mai mari de 60 000 USD și corespund criteriilor proiectelor eligibile finanțării din partea programului CM.

După prezentarea condițiilor privind eligibilitatea proiectelor pentru a fi înaintate finanțării din partea programului CM membrii Grupului de lucru au stabilit dacă ideile de proiect examinate, sunt potrivite pentru cofinanțarea programului CM, folosind criteriile minime de evaluare a unui proiect prezentate participanților:

- Dacă ideea de proiect este acceptabilă conform definiției formulate de programul CM;
- Dacă ideea de proiecte reflectă o prioritate formulată de cetățeni;
- Dacă proiectul poate fi implementat cu o finanțare de până la 60 000 USD din partea programului CM;
- Dacă sunt siguri că comunitatea va putea asigura contribuția de cel puțin 35% din costul total al proiectului;
- Dacă proiectul poate fi finalizat în termen de 12 luni.

După acest exercițiu, rezultatele examinării efectuate, proiectele care au corespuns tuturor criteriilor, au fost înaintate pentru votare, după cum urmează:

O.S.2. Infrastructură modernă dezvoltată

- Reparația a 6 turnuri de apă
- Procurarea autospecialei
- Construcția trotuarului pe strada Calea Chișinăului
- Amenajarea parcului de la intrarea satului
- Facilitarea accesului către primărie, inclusiv pentru persoanele cu dizabilități.

O.S. 3. Serviciile (sport, cultură, sănătate, educație) asigurate cu resurse umane și infrastructură edilitară dezvoltată pentru toate categoriile de cetățeni

- Reparația acoperișului grădiniței nr. 1
- Reparația capitală a blocurilor grădiniței nr. 2
- Reparația complexului sportiv
- Reparația fațadei casei de cultură.

O.S. 4. Primăria asigurată cu cadre calificate, prestând servicii de calitate în toate ramurile cu un buget echilibrat

- Reparația fațadei primăriei.

După prezentarea proiectelor, fiecare participant a "primit" câte 3 abțibilde pentru votare. Aceștia au avut posibilitatea să ofere 3 abțibilduri pentru unul din proiectele afișate sau câte un abțibild pentru 3 proiecte diverse considerate cele mai importante pentru comunitate.

Ca rezultat al votării proiectul "**Reparația a 6 turnuri de apă**" a fost considerat de către cei prezenți ca cel mai prioritar și a acumulat cele mai multe voturi.

Ulterior, dl Gavrilița a prezentat condițiile și termenele limită de scriere și depunerea proiectului spre finanțare către programul CM.

Anexa 2. Fișe de proiecte

Fișa de proiect 1.

Titlul proiectului:	Conservarea tradițiilor culturale la nivel local
Obiectiv:	Deschiderea unui centru de meșteșugărit
Obiectiv din strategie	O.S. 3. Serviciile (sport, cultură, sănătate, educație) asigurate cu resurse umane și infrastructură edilitară dezvoltată
Localizare:	Comuna Răzeni, Casa de cultură "Ion Inculeț"
Succintă descriere proiect:	<p>În prezent, în cadrul Căminului cultural "Ion Inculeț" din s. Răzeni activează peste 130 de persoane ce practică muzica, dansul, desenul și arta scenică. Beneficiarii solicită extinderea serviciilor prestate prin deschiderea unui Centru de meșteșugărit, ce va valorifica talentele existente la nivel local și va contribui la socializarea copiilor și tinerilor, conservarea și transmiterea tradițiilor locale culturale, promovarea gândirii imaginative. Meșteșugăritul va dezvoltala copii abilitățile motorii fine, procesarea vizuală și abilitățile cognitive și îmbogăți zestrea culturală.</p> <p>Astfel, beneficiarii vor fi implicați și pe perioada estivală în diverse activități și va transforma comuna într-un centru cultural regional, ce va întruni copiii și din localitățile din proxima vecinătate.</p>
Activități cheie:	<ul style="list-style-type: none">• Identificarea spațiului pentru centrul de meșteșugărit;• Organizarea achizițiilor publice;• Contractare agent economic;• Efectuarea lucrărilor;• Deschiderea centrului de meșteșugărit.
Rezultate așteptate:	<ul style="list-style-type: none">• Centrul de meșteșugărit deschis;• Conservarea tradițiilor locale;• Cel puțin 100 de copii și tineri instruiți și ghidați în domeniul meșteșugăritului.
Statutul proiectului:	Idee de proiect
Responsabil și parteneri:	Director CC Primar
Durată estimativă:	12 luni
Costuri estimative:	140 000 lei
Potențiale surse de finanțare:	APL, Surse externe

Fișa de proiect 2.

Titlul proiectului:	Crearea condițiilor moderne la IET nr. 1 “Ghiocel”
Obiectiv:	Modernizarea grădiniței nr.1 “Ghiocel” prin reparația interioară a grupelor de copii și schimbarea acoperișului
Obiectiv strategic:	O.S. 3. Serviciile (sport, cultură, sănătate, educație) asigurate cu resurse umane și infrastructură edilitară dezvoltată
Localizare:	Satul Răzeni, strada Învățătorilor
Succintă descriere proiect:	<p>Grădinița nr. 1 Ghiocel este amplasată în zona periferică a satului, pe strada Învățătorilor, la intersecția cu stradela Dimanovici.</p> <p>Clădirea a fost construită în 1968 și are o suprafață de 420 m² efectiv utilizată. Copii își desfășoară activitatea în 5 săli de grupe. Clădirea multietajată este conectată la sistemul centralizat de aprovizionare cu apă și canalizare locală cu sistem de evacuare. Edificiul dispune de sistem de încălzire autonom (gaz). În clădire accesul persoanelor cu nevoi speciale parțial este limitat. Astfel, doar unele scări și uși sunt adaptate pentru persoane cu cărucior. Cei 118 beneficiari frecventează grădinița în care acoperișul pe alocuri curgeși necesită reparație capitală.</p> <p>Reparația interioară în cadrul instituției și schimbarea acoperișului va îmbunătăți infrastructura și condițiile de desfășurare a procesului educativ conform standardelor minime de dotare a instituțiilor de educație timpurie ceea ce va duce la o schimbare spre bine a nivelului de cunoaștere și învățare a tinerei generații.</p>
Activități cheie:	<ul style="list-style-type: none"> - Efectuarea achizițiilor publice - Contractarea agentului economic - Efectuarea lucrărilor de reparație interioare și exterioare - Darea în exploatare.
Rezultate așteptate:	<ul style="list-style-type: none"> • Acoperiș schimbat • Reparații interioare în 5 grupe • Condiții îmbunătățite de desfășurare a procesului educativ pentru cel puțin 118 beneficiari
Statutul proiectului:	Documentația de proiect elaborată
Responsabil și parteneri:	Primar Director Grădiniță
Durăta estimativă:	12 luni
Costuri estimative:	2 600 000 lei
Potențiale surse de cofinanțare:	APL, Surse externe

Fișa de proiect 3.

Titlul proiectului:	Promovarea unui mod de viață sănătos în rândul tinerilor
Obiectiv:	Inaugurarea centrului sportiv polivalent în satul Răzeni
Obiectiv strategic:	O.S. 3. Serviciile (sport, cultură, sănătate, educație) asigurate cu resurse umane și infrastructură edilitară dezvoltată
Localizare:	Satul Răzeni, str. Grigore Bivol
Succintă descriere proiect:	<p>Comuna Răzeni este una dintre cele mai vechi și populate comune din Republica Moldova ce înregistrează un spor natural pozitiv. Tinerii din localitate practică diverse sporturi (fotbalul și voleiul, lupte libere și karate), dar nu dețin condiții. Tinerii practică sportul în subsolul grădiniței de copii, într-un spațiu închis, fără ventilare, vestiare sau duș. Pentru a beneficia de o educație corectă și a promova un mod de viață sănătos în rândul tinerei generații este necesară crearea condițiilor pentru practicarea sportului.</p> <p>La nivel local de către tineri a fost identificată locația pentru amplasarea unui Centru sportiv. Prin renovarea clădirii fostei cazangerii locale în Centrul sportiv polivalent vor fi create condiții minime de practicare a sportului pentru tineri. Astfel, într-un spațiu de 320 m² vor fi create condiții de practicare a sportului în diverse ramuri: lupte libere, karate, șah, dame, tenis de masă, etc.</p> <p>Tînăra generație din comuna Răzeni și Cigîrleni (localități ce fac parte din clusterul Răzeni-Cigîrleni-Molești) va practica la nivel local un mod de viață sănătos bazat pe disciplină, responsabilitate și inteligență.</p>
Activități cheie:	<ul style="list-style-type: none">- Proiectarea spațiilor destinate activităților sportive- Efectuarea licitației publice- Contractarea agentului economic- Efectuarea lucrărilor de amenajare
Rezultate așteptate:	<ul style="list-style-type: none">• sală polivalentă instituită• practicarea sportului de către tineri: lupte libere, karate, tenis de masă, șah, dame ș.a.• cel puțin 150 de copii și tineri.
Statutul proiectului:	Proiect
Responsabil și parteneri:	Primar
Durată estimativă:	12 luni
Costuri estimative:	1 500 000 lei
Potențiale surse de cofinanțare:	APL, Surse externe

Fișa de proiect 4.

Titlul proiectului:	Reabilitarea și revitalizarea parcului din satul Răzeni
Obiectiv:	Dezvoltarea infrastructurii de menire recreativă prin amenajarea parcului
Obiectiv strategic:	O.S.2. Infrastructură modernă dezvoltată, cu un volum sporit de investiții în infrastructura mare (de utilități)
Localizare:	Intrarea în satul Răzeni
Succintă descriere proiect:	<p>După amenajarea și darea în exploatare în anii 60 a parcului din satul Răzeni, care este situat în perimetrul dintre străzile Calea Chișinăului, Biruinței, Nichita Stancov și Pădurilor, acesta s-a aflat mereu într-o stare de semi-abandon care a dus la degradarea sa considerabilă. Parcul, cu o suprafață de circa 4,6 ha, a ajuns la moment un loc unde sunt depozitate deșeuri, cu sectoare în care deplasarea este practic imposibilă din cauza vegetației crescute haotic. Astfel, întreg teritoriul este lipsit de infrastructură specifică unui astfel de obiectiv cu menire recreativă.</p> <p>Prin reabilitarea și revitalizarea infrastructurii ne propunem parcul să devină loc de odihnă pentru toți locuitorii comunei: tineri și bătrâni, mame cu copii. Activitățile de reabilitarea a parcului urmăresc: plantarea de arbori noi, crearea unor alei pietonale practicabile pentru pietoni și bicicliști, instalarea sistemului de iluminare nocturnă și dotarea spațiului verde cu bănci, coșuri de gunoi și instalarea unei cișmele de apă potabilă.</p> <p>Se prevede și modernizarea terenului de joacă pentru copii(tobogane, leagăne și alte echipamente pentru joacă), cât și a terenului de practicare a sportului (amenajarea unui sector destinat sportului, cu teren de minifotbal, teren de volei, aparate pentru fitness), organizarea evenimentelor culturale în aer liber. Luând în considerare amplasarea parcului la periferia satului, pentru a asigura o mobilitate sporită a populației este necesară amenajarea unei parcări.</p>
Activități cheie:	<ul style="list-style-type: none">• Delimitarea și înregistrarea terenului ca proprietate APL-I• Proiectare parc• Achiziții publice• Contractarea agentului economic• Efectuarea lucrărilor• Darea în exploatare
Rezultate așteptate:	<ul style="list-style-type: none">• plantarea de arbori• alee pietonală practicabilă pentru pietoni și bicicliști• sistem de iluminare nocturnă• spațiul verde dotat cu bănci, coșuri de gunoi• cișmea de apă potabilă instalată• teren de joacă pentru copii• teren de practicare a sportului• parcare amenajată• cel puțin 7000 beneficiari
Statutul proiectului:	Idee de proiect
Responsabil și parteneri:	Primar
Durată estimativă:	2 ani
Costuri estimative:	1 500 000 lei
Potențiale surse de	APL, Surse externe

cofinanțare: